

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ANGLISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Vlastní pokoj: Feminismus v díle Virginie Woolf

Vedoucí práce: doc. PhDr. Ladislav Nagy, Ph.D.

Autor práce: Kateřina Váchalová

Studijní obor: Anglický jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání pro střední školy
– Španělský jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání pro střední školy

Ročník: třetí

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne 15.4. 2023

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala panu doc. PhDr. Ladislavu Nagyovi, Ph.D. za odborné vedení mé práce, za jeho čas a cenné rady, které mi při zpracování bakalářské práce poskytl.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tématem feminismu v díle *Vlastní pokoj* anglické autorky Virginie Woolf. Teoretická část nastiňuje složité postavení žen ve viktoriánské společnosti. Představuje jedny z nejvýznamnějších spisovatelek naznačující prvky feminismu v anglické literatuře osmnáctého až dvacátého století. Zaměřuje se na jejich životní cestu a literární tvorbu ovlivněnou patriarchálním systémem. Analyzuje postoj Virginie Woolf k feministickému hnutí a rozebírá vybrané dílo *Vlastní pokoj* zabývající se rolí žen ve společnosti, oblastí ženské emancipace, nepoměrem vlastnických práv mezi pohlavími, nerovným vzdělávacím systémem s nedostatky možností seberealizace.

Klíčová slova:

Virginia Woolf, *Vlastní pokoj*, feminismus, Viktoriánské období, literatura, patriarchát

Abstract

This bachelor's thesis deals with the topic of feminism in the work *A Room of One's Own* by the English author Virginia Woolf. The theoretical part outlines the complex position of women in Victorian society. It represents some of the most important writers suggesting elements of feminism in eighteenth- to twentieth-century English literature. It focuses on their life journey and literary work influenced by the patriarchal system. It analyses Virginia Woolf's attitude to the feminist movement and analyses the selected work *A Room of One's Own* dealing with the role of women in society, the area of female emancipation, the disparity of property rights between the sexes, and an unequal education system with deficiencies in the possibilities of self-realization.

Key words:

Virginia Woolf, *A Room of One's Own*, feminism, Victorian era, literature, patriarchate

Obsah

1. Úvod	7
2. Postavení žen ve viktoriánské společnosti	8
3. Počátky feminizmu v anglické literatuře	9
3.1. Mary Wollstonecraft	10
3.2. Jane Austen	13
3.3. Charlotte Brontë.....	15
3.4. George Eliot	17
4. Životní cesta Virginie Woolf.....	20
5. Odras životních postojů v díle Virginie Woolf	23
6. Feminismus v díle <i>Vlastní pokoj</i>	25
6.1. Prostor pro tvůrčí činnost.....	26
6.2. Finanční situace	27
6.3. Androgynní mysl	29
6.4. Možnosti seberealizace	30
6.5. Obraz ženy v očích muže.....	35
7. Poslání díla <i>Vlastní pokoj</i>	38
8. Závěr.....	40
9. Použitá literatura.....	44
10. Summary.....	48

1. Úvod

Virginia Woolf je bezpochyby jednou z nejvýznamnějších spisovatelek anglické literatury. Proslulá autorka románů a esejistka Virginia Woolf se narodila ve viktoriánském období, kdy ženy měly výrazněji určené postavení v rodinném životě a ve společnosti. Trauma z dětství podnítilo spisovatelce opakující se psychické obtíže, které se projevovaly těžkými depresemi. Avšak navzdory těmto problémům měla sílu a odhodlání se vzepřít ideálům spojených s patriarchální představou o autoritě. Svoji literární tvorbou významně přispěla k feministickému hnutí a ve svých dílech formuluje základní myšlenky feminismu, které inspirovaly mnoho dalších žen.

Práce analyzuje feministické prvky ve vybraném autorčině díle *Vlastní pokoj*. Esej nepojednává pouze o feministických motivech dané doby. Prolínají se v něm složitá témata související se společenskými historickými záležitostmi, z kterých pramenily obtíže v možnostech seberealizace žen.

První část práce se zabývá postavením žen ve viktoriánské společnosti a představuje významné spisovatelky osmnáctého a devatenáctého století, u kterých bylo feministické smýšlení patrné. Dále se zaměřuje na životní cestu Virginie Woolf k literární tvorbě a nastiňuje autorčin postoj k feministickému hnutí. Následující část rozebírá aspekty feminismu v díle *Vlastní pokoj* a analyzuje jeho konkrétní prvky. Popisuje omezené možnosti žen, týkající se nedostatečného vzdělání či limitovaného obnosu peněz, vymezující prostor pro tvůrčí činnosti a seberealizaci.

2. Postavení žen ve viktoriánské společnosti

Viktoriánské období v druhé polovině devatenáctého století ve Velké Británii bylo pojmenováno po královně Viktorii, jejíž nástup na trůn představoval pro lid vyhlídku stabilní prosperující budoucnosti. Přestože vládla ženská panovnice, ženy nadále neměly prostor pro vlastní vůli a sebevyjádření¹.

Podstatným aspektem viktoriánského období bylo neochvějné postavení mužů ve společnosti a jejich síla vymezovat životy žen². Ty byly ovlivňovány restrikcemi a jejich působení bylo omezováno na sféru domácnosti, poněvadž obchodní a politická oblast byla výhradně mužskou záležitostí. Ženy se staly symboly pro tehdejší společenské funkce jakožto manželka či matka, jelikož mateřské povinnosti s péčí o domácnost byly stěžejní pro emocionální naplnění žen.³

Žena z dělnické třídy byla povinna plnit úkoly a povinnosti, které se od ní každodenně očekávaly a její primární funkci představovala starost o rodinu a v rámci možností poskytnutí přívětivého domova⁴. Ani většina žen střední třídy si nemohla dovolit dostatek služebníků, kteří by je zastali v domácnosti v takové míře, aby mohly strávit život v nečinnosti nebo dle svých představ. Výpomoc nebyla pro ženu dostačující k věnování svého času tvoření a umělecké činnosti směřující k jejímu intelektuálnímu růstu. Ideální ženou této doby byla žena cnostná, žijící v přesvědčení odevzdanosti druhým a čerpající sílu ze svých morálních hodnot⁵. „Všeobecně se předpokládá, že jsou ženy velice pokojní tvorové – ale ženy mají cit právě tak jako muži, potřebují nějaké pole činnosti, aby mohly uplatnit své schopnosti, stejně jako jejich bližní mužského rodu; když se jim ukládají příliš přísné meze a když jsou odsouzeny k úplné stagnaci, trpí právě tak, jako by trpěli muži.“ (Brontë, 2007, s. 133)

Superiorní pozice mužského pohlaví znemožňovala ženám možnost vzdělávání a intelektuálního růstu. Nedostatečné vzdělání představovalo pro ženy nesnadnou překážku. Ačkoliv v devatenáctém století již vznikaly první vzdělávací instituce, byly značně vzdálené podmínkám pro muže. Školy pro chlapce vynikaly celkovou úrovní, a především se podstatně lišily svým obsahem výuky. Hlavním cílem bylo naučit dívky

¹ABRAMS, Lynn, “History – Ideals of Womanhood in Victorian Britain.”, s. 1

²MARCUS, Sharon. *Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England.*, s. 22

³ABRAMS, Lynn, “History – Ideals of Womanhood in Victorian Britain.”, s. 3

⁴NELSON, Claudia. *Family Ties in Victorian England, (Victorian Life and Times)*, s. 25

⁵ABRAMS, Lynn, “History – Ideals of Womanhood in Victorian Britain.”, s. 4

roli dámy ve společnosti a dokonalé manželky. Rozvrh dívek se skládal z kurzů vyšívání, malířství, základů angličtiny, psaní dopisů či znalostí matematiky ke zvládnutí běžných denních počtů v domácnosti.

Již na konci osmnáctého století během francouzské revoluce si evropské ženy poprvé uvědomily, že nerovnost mužů a žen je plodem ideologie a vzrostl v nich zájem zabývat se rovností lidských práv. V pozdějším průběhu revoluce proběhla kampaň proti ženám, jejímž výsledkem bylo ustanovení zakazující ženám se podílet na jakémkoliv politickém dění. Ženy nebyly považované za právoplatné občany s možností práva volební účasti či být voleny⁶. Můžeme považovat za politováníhodné, že evropské národy přiznaly lidská práva většině pracovníků z dělnické třídy a zrovnoprávněným otrokům dříve než ženám, a to i přesto, že se ženy zapojily do boje za svobodu a hrály podstatnou roli v samotném ukončení otroctví. Ženy musely samy po následující desetiletí bojovat za svá práva⁷.

Během devatenáctého století si nicméně začaly ženy více uvědomovat své podřadné postavení ve společnosti. Přesvědčené nespravedlností ve výhradně mužské společnosti se rozhodly již dál nezůstat v pozadí, prosadit své názory a veřejně bojovat za občanská a politická práva, nárok na vzdělání a majetek⁸. První pokusy a snahy žen prosadit se ve veřejné sféře viktoriánské společnosti se mohou považovat za znaky feministického hnutí, jenž se projevilo jako mocná politická síla⁹.

3. Počátky feminismu v anglické literatuře

„Jak je možné, že pomyslíme-li na slavná díla, přijdou nám většinou automaticky na mysl díla spisovatelů-mužů? Opravdu je tak málo velkých spisovatelek?“ (Morris, 2000, s. 19)

V devatenáctém století byla literární činnost častěji záležitostí mužů a ženská literatura byla více opomíjena, poněvadž za jedinou přirozenou smysluplnou činnost žen se považovala výchova dětí a péče o domácnost. Muži nepřetržitě poukazovali na

⁶KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus.*, s. 45-46

⁷ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918.*, s. 8

⁸ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918.*, s. 212

⁹HAVELKOVÁ, H. *První a druhá vlna feminismu: podobnosti a rozdíly*, s 170

druhořadost tvůrčích sil žen. Nicméně i přesto se spisovatelky začaly vyjadřovat radikálněji a britskou literaturou se započalo šíření feministické ideologie¹⁰.

Spisovatelky píšící v tomto období riskovaly svou čest a pověst sebe samotné i své rodiny. Proto vydávaly své knihy anonymně, anebo místo svých pravých jmen používaly pseudonymy.

Feministickým otázkám zrovnoprávnění žen s muži a odstranění dominantního postavení mužů ve společnosti se věnovali i angličtí intelektuálové. Britský liberální filozof John Stuart Mill ve svém díle *O podřízenosti žen* argumentuje, že je nutné rozšířit volební právo i na ženy a manželství postavit na rovnoprávnosti. Pokud se odstraní omezení, ženy se mohou rozvíjet a přispět k rozvoji civilizované společnosti¹¹.

Ženu, jako nezávislou bytost, schopnou určovat svou vlastní budoucnost popisuje Mary Wollstonecraft ve svém díle *Obrana práv žen*. Toto dílo přimělo ženské spisovatelky poukázat na negativní aspekty společnosti a poprvé v historii britské literatury jsou knihy psány z ženského pohledu.

V tomto směru literárních feministických prvků, myšlenek a pocitů na Mary Wollstonecraft navázaly i další autorky, Jane Austen, Charlotte Brontë a George Eliot. Následující část se zabývá autorkami, které lze považovat za předchůdkyně a možnou inspiraci Virginie Woolf.

3.1. Mary Wollstonecraft

„Kdo učinil muže výhradně soudcem, byl-li ženě dán úděl rozumu?“
(Wollstonecraft, 1904, s. 5)

Mary Wollstonecraft byla představitelkou anglické literatury považovanou za jednu z průkopnic feministické filozofie osmnáctého století. „Za její doby bylo povolání spisovatelky pokládáno za cos úplně nesrovnatelného s ženskou povahou, a současné literátky se téměř bály předstoupit se svými výtvy před veřejnost. Wollstonecraft však se neděsila výtky neženskosti a otevřeně pronášela své názory o problémech, jež ji zaměstnávali.“ (Holmová, 1904, s. 8)

¹⁰ MORRIS, Pam. *Literatura a feminismus*, s. 30

¹¹ ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918.*, s. 262-264

Celý svůj život toužila po vzájemné úctě, rovnoprávnosti a respektu. Odsuzovala instituce nepodporující rovnoprávnost žen a domáhala se jejich změny. Dožadovala se reforem zákonů o manželství a majetku a vytvoření společného vzdělání dívek a chlapců. Navrhovala, aby se ženy staly právoplatnými občankami s možností zastoupení v politické sféře. Autorka dále poukazovala na stereotypní představy mužů o ženách a jejich negativní reakce v případě seberealizace žen v širších kruzích¹².

Mezi nejvýznamnější feministické literární tvorby náleží dílo Mary Wollstonecraft *Obrana práv žen*. Ačkoliv se nejednalo v dějinách evropské literatury o první počín spisovatele poukazujícího na nerovnost mezi pohlavími, toto dílo vyvolalo rozporuplný nečekaný čtenářská ohlas. Navzdory odvážnému veřejnému vystupování za rovnost žen se Mary Wollstonecraft dostalo velkého nepřijetí, především u konzervativců v církevních kruzích, neboť nebyla dostatečně vzdělaná, majetná a zbožná¹³.

Mary Wollstonecraft se v díle věnuje životu žen ve společnosti ovládané muži. Poznává, že mínění o ženské povaze a jejich způsobilosti vyjadřované muži, je nesmyslné. Po ženách je očekávána ctnost, avšak jejich povaze je popírána síla charakteru nepostradatelná k zachování mravnosti. Ženské úsilí přizpůsobit se standardu doby, má negativní důsledky na jejich mysl a formování osobnosti¹⁴.

„Připouštím, že fyzická síla zajišťuje muži superioritu nad ženou. A to je jediný pevný základ, na němž může spočívat nadvláda jednoho pohlaví nad druhým.“ (Wollstonecraft, 1904, s. 61) Spisovatelka shledává, že muži a ženy jsou od přírody racionální a jsou si s výjimkou fyzické dispozice rovni. Obě pohlaví jsou schopná naplnit svůj lidský osud a dosáhnout dokonalosti, pokud jim bude umožněná výchova a vzdělání za totožných podmínek. Druhým hlavním argumentem Mary Wollstonecraft je, že rovnost mezi pohlavími a ekvivalentním vzděláním spěje ku prospěchu celé společnosti¹⁵.

„Vychovávejte z žen rozumné bytosti a svobodné občany, pak z nich budou dobré manželky a matky, ovšem, dostojí-li muži povinnostem chotě a otce.“ (Wollstonecraft, 1904, s. 288) Autorka ve svém díle odmítá Rousseauovo omezující smýšlení o roli žen.

¹² ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918.*, s. 55

¹³ KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus*, s. 53

¹⁴ OATES-INDRUCHOVÁ, Libora. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*, s. 20

¹⁵ KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus*, s. 54

Podle Rousseaua „žena má být slabá a pasivní, protože jí příroda dala málo fyzické síly; z toho odvozuje, že byla stvořena k poslušnosti a zálibě silnějšího muže, že její povinností je lichotiti svému veliteli svým půvabem a v tom, že je vznešená podstata jejího bytí.“ (Wollstonecraft, 1904, s. 125) Rovnoprávné postavení žen, svoboda a začlenění do veřejného prostoru by podle Rousseaua způsobilo úpadek společnosti. Rousseau zdůrazňoval odlišnost mezi muži a ženami. Byl spjat s názorem, že ženy musejí být podřízené mužům a jejich životním účelem je pouze pozice ženy, matky a milenkyně¹⁶.

Mary Wollstonecraft znepokojila postava Žofie v Rousseauovu románu *Emil*. Žofiina existence je podrobená Emilovi pouze k jeho potěšení a potřebám, a tím nebyla k prospěchu společnosti. „Rousseau tvrdí, že žena se nemá cítit samostatnou, že má být udržována v strachu, aby cvičila svou vrozenou lstivost a stala se koketní otrokyní, aby se stala svůdnějším předmětem žádosti a sladčí družkou muže, když se mu zlíbí popustiti uzdu svým chtíčům.“ (Wollstonecraft, 1904, s. 41) Dle spisovatelky je žena považována za soběstačnou, samostatně smýšlející osobu, odhodlanou vzít osud a budoucnost do vlastních rukou. Mary Wollstonecraft pohrdala úsilím společnosti vštěpovat ženám jednoduchost a vděku mužům¹⁷.

Rousseau odmítal rovnocenné vzdělání a Mary Wollstonecraft touto myšlenkou opovrhovala. Zastával názor, že dívka může postrádat vzdělání, neboť jí postačuje rodičovské poučení o jejích povinnostech a oddanosti svému muži¹⁸. Mary Wollstonecraft nabyla přesvědčení, že soulad ve vzdělání mužů a žen by poskytl ženě širší možnost seberealizace, svobody a finanční nezávislosti. Reálným kontaktem s veřejným prostorem a řešením nejnepříjemnějších životních situací ženy dosahují ctnosti a sebevědomí¹⁹. Vzdělání je nevyhnutelné k rozkvětu intelektu a schopnosti racionálního uvažování. Pokud ženy nebudou vedeny k nezávislosti a sebeúctě, nemohou se stát užitečnější pro společnost, natož být vzorovými partnerkami do života.²⁰

„Mravná ctnostná žena byla podle této spisovatelky ta, která se snažila dosáhnout v nějaké oblasti, kterou jsi zvolila, ať už v manželství a mateřství nebo třeba v zaměstnání v obchodě, nejlepších svých možnostech a schopnostech.“ (Abrams, 2005, s. 38)

¹⁶ TAYLOR B., BUTLER M., CHANDLER J., *Mary Wollstonecraft and the Feminist Imagination*, s. 76

¹⁷ ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*, s. 37

¹⁸ KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus*, s. 49

¹⁹ KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus*, s. 54

²⁰ ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*, s. 38

I přes své neobyčejné přesvědčení neměla v osmnáctém století velkou přízeň mezi čtenáři. O jejím poněkud avantgardním způsobu života napsal její manžel William Godwin po její smrti v *Memoárech autorky Obhajoby práv žen*. Avšak tímto dílem silně ovlivnil zobrazení radikální demokratky a odkaz autorčiných nevídaných myšlenek a připravil tím autorku o její příznivkyně. Až v pozdějších letech dosáhla Mary Wollstonecraft patřičného uznání²¹.

Své myšlenky vyjadřovala před více než dvěma stoletími, avšak mnozí, stejně jako Virginia Woolf shledávají dílo Mary Wollstonecraft fascinujícím a vrací se k jejím feministickým teoriím i dnes.²² „Měla odvalu vyslovit v *Obraně práv žen* protest proti zotročení ženy a víru v krásnější dobu, kdy lépe pochopí své určení a nebude odsouzena bojovat proti světlu a pokroku.“ (Holmová, 1904, s 8)

3.2. Jane Austen

„Muži mají před námi výhodu, že vyprávějí příběh z vlastního hlediska. Dostává se jim vzdělání v mnohem vyšším stupni; pero bylo vždy v jejich rukou.“ (Austen, 1993, s. 193)

Jane Austen byla jednou z nepříliš mnoha spisovatelek na počátku devatenáctého století zabývající se autentickými okamžiky každodenního běžného života. Na rozdíl od Mary Wollstonecraft, která usilovala o reformu stanovené role ženy ve společnosti, neměla Jane Austen nutkání pokládat ve svých dílech nelehké psychologické a sociologické otázky; zobrazovala život venkovské šlechty s humornou skutečností a neusilovala o jeho reformu. Nicméně Jane Austen, stejně jako Mary Wollstonecraft, se pokoušela projevit svůj nesouhlas proti mužskému povrchnímu náhledu na ženskou osobnost²³.

Autorka toužila zachovat si anonymitu, poněvadž si byla vědoma komplikovaného postavení ženské spisovatelky tehdejší doby. Nicméně všechny autorčiny knihy zaznamenaly úspěch. Romány *Pýcha a předsudek* a *Rozum a cit* se soustřeďují zejména na mezilidské a milostné vztahy, kdežto pozdější romány *Mansfieldské panství*, *Emma* a *Anna Elliotová* se zaměřují na vykreslení určitého společenského postavení hrdinky a způsob, jakým toto postavení ovlivňuje její jednání a životní možnosti.

²¹ ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*, s. 37

²² KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus*, s. 56

²³ CRAIG, Hardin. *Dějiny anglické literatury*, s. 184

Jane Austen svojí tvorbu zaměřovala převážně na oblast partnerství, nicméně v reálu se pokoušela nastínit svůj nesouhlasný pohled na vztahové záležitosti a společenskou situaci. Tímto jednostranně zaměřeným tématem, kterým autorka sama pohrdala, nepřímo demonstrovala nenaplněné a jednotvárné žití žen. Hrdinky Jane Austen postrádají volnost a bezstarostnost svých protějšků, touží se vymanit z područí mužského světa a svobodně žít dle svých představ²⁴.

Většinou její postavy vyplňují svůj čas přípravou večírků, pikniků a venkovských plesů²⁵. V centru dění se mnohdy nachází mladá dívka, jejímž jediným způsobem, jak dosáhnout uznání a sociální jistoty, znamenal výběr vhodného sňatku. Přestože Jane Austen nepochybovala o důležitosti společenských norem, s nadsázkou popisovala značnou snahu matek v projednávání o provdání dcery za vyhovujícího manžela. Nicméně samotná autorka soucítila s přáním děvčete po nezávislosti²⁶.

Bezpochybně nejznámějším dílem Jane Austen je román *Pýcha a předsudek*. Již první věta románu naznačuje, čím se bude autorka v knize zabírat.

„Světlem panuje skálopevné přesvědčení, že svobodný muž, který má slušné jmění, se neobejde bez ženušky.“ (Austen, 2008, s. 5)

Příběh se odehrává v době, kdy je manželství pro ženy jedinou variantou ekonomického zajištění a kdy na případném sňatku závisí pověst rodiny. Elizabeth, hlavní hrdinka románu, se nezvykle vzepřela konvencím zamítnutím žádosti o ruku, přestože byl nápadník považován za vhodnou partii. Sama autorka si uvědomovala problém peněz ve společnosti. Ženské postavy v jejích románech nejednou poukazují na záležitost financí a majetku, což je ostatně mužskou výhradou.

Ve svém posledním románu *Anna Elliotová* autorka prostřednictvím hlavní hrdinky tiše poukazuje na mužské zneužívání sociálních výsad a svým vlastním způsobem upozorňuje na rozdíly ve společnosti. V knize se shledáváme se smutnou, nejistou mladou dívkou, která ukrývá své pocity před světem. Jedná se částečně o jednotvárný román postrádající humorné události každodenního života. V tomto románu se koncentruje převážně na city a představuje nám tajemnější a romantičtější svět.

²⁴ GILBERT, Sandra M., GUBAR, Susan. *The Norton Anthology of Literature by Women*, s. 124

²⁵ WOOLF, Virginia, *Jak to vidí současník*, s. 130

²⁶ CRAIG, Hardin. *Dějiny anglické literatury*, s. 184

Pochybnosti dívek jsou v tomto románu zaměněny zkušeností vyzrálejší ženy čekající na druhou šanci radostného života²⁷.

Témata, která prezentovala ve svých dílech jsou víceméně srovnatelná s filozofií feministické tradice již zmíněné Mary Wollstonecraft, která také zpochybňovala postavení mužů ve společnosti. Na mužské zneužívání sociálních výsad tiše upozorňuje hlavní hrdinka Anna Elliotová a svým vlastním způsobem poukazuje na rozdíly ve společnosti. Jane Austen, stejně jako Mary Wollstonecraft odporovala úzkým mužským definicím ženské osobnosti. Nicméně Jane Austen svůj vzdor projevovала tlumeným způsobem, poněvadž předjímalá záporné reakce vůči své osobě v případě radikálního projevu protestu.

Chápání Jane Austen jako feministické spisovatelky se postupem času vyvíjelo. Přestože její díla byla napsána před více než dvě stě lety, téma rovnocennosti mezi muži a ženami jako sobě rovnými je stále aktuální. Kritikům z dřívějších let bylo postačující autorčino pohlaví a témata, kterými se ve svých dílech zabírala, pro označení feministické spisovatelky. Nicméně existují i adekvátnější důvody pro vnímání autorky jakožto feministky²⁸.

3.3. Charlotte Brontë

„Je důkaz omezenosti, když jejich privilegovanější bližní říkají, že by se ženy měly výhradně věnovat jen vaření pudinků, pletení punčoch, hraní na klavír a vyšívání pompadúrů. Je důkaz tuposti, když muži ženy odsuzují nebo se jim vysmívají za to, že se snaží umět víc a vědět víc, než se ze zvyku považuje pro ně za nutné.“ (Brontë, 2007, s. 133)

Charlotte Brontë zastávala názor práva neprovdané svobodné ženy na svobodné zaměstnání. Svá pokroková přesvědčení, ideály, pochybnosti a bolest vyjadřovala ve svých románech²⁹.

Ve viktoriánské době neměly ženy důležité postavení ve společnosti a byly považovány za méně racionální. Pracovní příležitosti pro ženu byly limitované na pozici učitelky nebo soukromé vychovatelky v rodině, avšak Charlotte Brontë tyto role

²⁷ WOOLF, Virginia, *Jak to vidí současník*, s. 131-132

²⁸ BROWN, Lloyd W, *Jane Austen and the Feminist Tradition*, s. 328

²⁹ LOWES, Melissa. *“Charlotte Brontë: A Modern Woman.”*

pokládala za obdobu otroctví. Shledávala vychovatelku za osobu spojenou s vysilujícími úkoly, které byla nucena vykonávat. Možné východisko představoval sňatek, nicméně Charlotte by byla ochotna se provdat pouze za muže, jehož by uznávala bez ohledu na jeho bohatství. Odmítala roli, kterou ji společnost připisovala.

Charlotte věděla, že autorky té doby nebyly natolik uznávané jako muži, narůstající emoce však nemohla tlumit a omezovat se v tvorbě. Z tohoto důvodu publikovala svoje knihy s použitím mužského pseudonymu Currer Bell, které ji poskytl možnost ztvárňovat pod skrytou identitou hrdinky vážící si samy sebe. Vlastními slovy vytvořila svobodně smýšlející charakterní ženu představující stejné rysy i samotné autorky³⁰.

Nejvýznamnějším tématem, kterým se Charlotte Brontë zabývá, je trápící se osamělá žena, opovrhovaná okolím kvůli její bezvýznamnosti. Nicméně hrdinka je posílena vědomím své intelektuální schopnosti, vznešenosti a ušlechtilosti. Dále se ve svých dílech pokouší zachytit každodenní realitu své doby a nespravedlivé postavení žen ve společnosti³¹.

Bezpochyby nejslavnějším dílem autorky je román *Jana Eyrová*, který je považován za revoluční knihu dané doby. Zrcadlí se v něm nespravedlnost společenského postavení. Charlotte Brontë odsuzuje společnost za přístup k ženám a dožaduje se změny. Když slavné dílo Charlotte Brontë bylo poprvé publikováno, mělo neobyčejný vliv na tehdejší komunitu.

Postava Jane je prostá skromná žena, přesto vnitřně silná a inteligentní. Jane nechce být považována za méněcennou a je odhodlaná bojovat se svým osudem. Její osobnost v průběhu knihy vyzárává. Charlotte Brontë prostřednictvím Jane vyjadřuje vzdor vůči celé společnosti. V této časové linii se nabízí, že její vize slušného života spočívá v hledání vhodného manžela. Avšak Jane neobětuje svoji úctu žádnému muži, jelikož považuje za nutné zůstat věrná především sama sobě³².

Vlastní feministické myšlenky Charlotte Brontë přenesla do postavy Jane. Prvním náznakem je vzdor k chudému dětství a neztotožnění se s náhradní rodinou. Následně Jane pochopí z jejích žalostných zážitků z internátní školy pro dívky, že bídné podmínky přežije jen díky úsilí a víry v samu sebe, a to nejen ve škole. Feministické

³⁰ LOWES, Melissa. "Charlotte Brontë: A Modern Woman."

³¹ STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury 2*, s. 224

³² GAO, H.. Reflection on feminism in *Jane Eyre*, s. 928

smýšlení Charlotte Brontë ke konci knihy eskaluje, když Jana Eyrová usilovně bojuje za svá práva, za ekonomickou nezávislost, rovnost v manželství a za čistou loajální lásku. Jana Eyrová dosáhla úspěchu nejen v postavení ve společnosti a bohatství, ale co je důležitější, pokud jde o manželství, rodinu a lásku³³.

Charlotte Brontë příběhem Jany Eyrové poukazuje na sociální situaci žen ve společnosti. Autorka se pokoušela vyjádřit, že žena ve společenství ovládané muži, by měla usilovat o důstojnost a sebeúctu. Vyzdvihovala schopnost žen objevovat svoji pozici ve světě bez mužské podpory. Hrdinkami se staly obyčejné ženy, které důvěřovaly více sobě než dosavadním standardům a žily podle svých pravidel. Byť stěžejní vlna feminismu měla teprve nastat, je možné nazvat díla Charlotte Brontë feministickými. Autorce nelze upřít fakt, že se žena může stát rovnocennou spisovatelkou v porovnání s mužem.

3.4. George Eliot

Spisovatelka George Eliot, vlastním jménem Mary Anne Evans, byla představitelkou anglické literatury viktoriánské doby, jejíž vlastní životní zkušenosti ze společnosti s mužskou mocí ztvárňovala ve svých románech.

Mary Anne Evans, spisovatelka s nevšedními kvalitami a talentem, se rozhodla publikovat svá díla pod pseudonymem George Eliot. Proč tomu tak bylo, představuje ve své biografii o George Eliot Mathilde Blind a zároveň předkládá náhled George Eliot na anglické spisovatelky v porovnání s francouzskými. Eliot byla toho názoru, že příčinou, proč v literatuře převažují francouzské spisovatelky spočívá v tom, že se neostýchaly projevit své ženství a odvážně projevovaly své ženské smýšlení a cítění. Eliot obdivuje francouzské spisovatelky nemající obavy vyjádřit se ve společnosti a tím vytvářejí prostor hledání inspirace pro svoji tvorbu z vlastních životních prožitků, zatímco anglické spisovatelky nedaly prostor svému ženství a převážně formovaly svá díla podle mužského kultu. Eliot proto jejich tvorbu považuje za nepřiměřené a nereálné zveličování mužského prvku. Z tohoto tvrzení je možné usuzovat, že krycí pojmenování George Eliot používala preventivně kvůli tehdejšímu společenskému postoji k ženským autorkám, k zamezení předpojatosti a neoprávněným předsudkům

³³ GAO, H.. Reflection on feminism in *Jane Eyre.*, s. 930

vůči své osobě. Snažila se uniknout předurčenému tvrzení, že ženy nejsou schopny chvályhodných děl a volala po respektu jako spisovatelka³⁴.

Jak již bylo zmíněno, ve viktoriánské době nebylo vzdělání pro dívku zcela běžné. Málokterá dívka si mohla stipendium nejen finančně dovolit, nicméně otec spisovatelky peníze do dceřiných studií vložil a poskytl ji soukromé vzdělání, o kterém si mohly ostatní ženy nechat zdát. Nebylo to však jen z dobré vůle otce, nýbrž z jeho úsudku, že dcera není dostatečně přitažlivá pro brzké vdavky. Na základě vysokého postavení jejího otce měla Eliot přístup ke studiu i do knihovny, což ji ke dráze spisovatelky výrazně napomohlo³⁵.

Po dokončení studia byla Eliot nabídnuta pozice asistentky redaktora časopisu *The Westminster Review*. Eliot do literárního časopisu přispívala ještě pod svým vlastním jménem mnoha svými eseji a články. Prostřednictvím těchto článků Eliot odkrývala zákulisí své mysli a vyjadřovala názory, které zastávala na adresu politického dění a umění. Jedna z jejích nejodvážnějších esejů nese název *Silly Novels by Lady Novelists*, ve kterém Eliot ostře kritizuje romány napsané některými ženami devatenáctého století. Nejen, že odmítá lehkomyšlné a naivní zauzlení a použitý jazykový styl, jakým jsou napsány, ale i naivní představu hlavních postav o realistickém světě obyčejných lidí. Eliot namítá, že tyto romány znehodnocují vzdělávání žen, jelikož vzdělání hrdinek je pouze činí ješitnými. Naznačuje, že čtenář může dospět k závěru, že ženám vzdělání neprospívá, s čímž nemůže Eliot souhlasit³⁶. Ve svém eseji argumentuje, že se ženy staly romanopisci, stejně jako se staly vychovatelkami, poněvadž měly velmi omezené možnosti k obstarání obživy³⁷.

Eseje v tomto časopisu *The Westminster Review* byly pro čtenáře velmi přitažlivé, poněvadž prezentovaly neobvyklé pohledy a smýšlení o událostech a samotných autorech³⁸. Ačkoliv Eliot svou píli a náměty časopisu prospívala, povýšení na lepší pracovní pozici se jí nikdy nedostalo. Post asistentky, její mladistvý věk a svobodný stav poutal na veřejnosti pozornost. Lze polemizovat o tom, zda by tomu bylo jinak, kdyby byla mužem, patrně by se jí takové nežádoucí pozornosti nedostávalo.³⁹

³⁴ BLIND, Mathilde. *George Eliot.*, s. 12

³⁵ BLIND, Mathilde. *George Eliot.*, s. 24

³⁶ BLIND, Mathilde. *George Eliot.*, s. 64

³⁷ GEORGE, Eliot. "Silly Novels by Lady Novelists," *George Eliot Archive*, s. 444

³⁸ BLIND, Mathilde. *George Eliot.*, s. 63

³⁹ BLIND, Mathilde. *George Eliot.*, s. 60

V tomto období se Eliot setkala s ženatým Georgem Henry Lewesem, který se stal jejím milencem. Soužitím s ženatým mužem porušovala tehdejší společenské normy a jejich milostný vztah byl společnosti trnem v oku, přesto se však rozhodli pro společný život. Lewes Eliot povzbuzoval k rozvíjení jejích invencí včetně literární tvorby⁴⁰. Byla znala problému, že její ženské pohlaví a nekonvenční způsob žití ve vztahu se zadaným mužem se může stát dalším mantinelem ve spisovatelství. Eliot se patrně představovala pod mužským pseudonymem nejen kvůli pokroucenému mínění na ženské psaní románů spisovatelek tehdejší doby, ale také jím nenápadně kryla eskapádu týkající se nelegálního vztahu s Lewesem.

Eliot inklinovala k feministickým otázkám volajících po reformě stávajícího systému, především vzdělávacího. Podporovala ženskou emancipaci a vzdělávání žen. Toužila zachycovat realistické vnímání života, jež by bylo opakem námětů soudobých anglických spisovatelek a vymanit se ze standardních prvoplánových lehčích románových témat. Feministické idey vtiskla do své knihy *Middlemarch* postavou Dorothey, zcela odlišné od románových hrdinek, za účelem projevu nesouhlasu vůči společenskému systému⁴¹. Svým zevnějškem a vystupováním se tato dáma výrazně vymykala zavedeným konvencím a standardům. Nepotrpěla si na okázalé šatstvo a povrchní chování, nýbrž uznávala hluboké vědomosti a inteligenci. Pro ženu v tehdejší společnosti ovládané muži nebyl zájem po vědění obvyklý. Dorothea, stejně jako George Eliot, se v životě rozhodovala sama za sebe. Obě spojovalo nezávislé rozhodování v oblasti vztahů a tímto způsobem se vymanily sociálním zvyklostem. V této knize s feministickým podtextem se prolínají prvky vzdoru, které jsou však prezentovány mírnějším způsobem⁴².

George Eliot, Mary Wollstonecraft, Jane Austen, Charlotte Brontë a Virginia Woolf, odhalují osobní zkušenosti žen žijící v patriarchálním systému a prostřednictvím svých děl upozorňují na sociální nerovnost. Podporují a vybízí společnost ke změně postavení žen na poli rovnoprávnosti. Tyto spisovatelky nelze rovnocenně srovnávat co do obsahu díla, ale je třeba ocenit a vyzdvihnout jejich snahu nesplynout s davem a nepodvolit se realitě všedního dne. Byly živoucím důkazem odhodlání a odvahy.⁴³

⁴⁰ BLIND, Mathilde. *George Eliot*, s 87

⁴¹ MORRIS, Pam. *Literatura a feminismus*, s. 46

⁴² "Study Of Feminism In Middlemarch English Literature Essay."

⁴³ CALIENDO, Emily. "Visibility for Women in the Works of George Eliot and Virginia Woolf."

Z dnešního soudobého pohledu je patrné o jak nerovný vztah mezi mužem a ženou v neprospěch ženy nejen v oblasti vzdělání se jednalo. Tato nespravedlnost se prolínala celým jejich životem a současník si uvědomuje, jak dlouhá cesta s pomocí ženské odvahy vedla až k nynějšímu postavení žen ve společnosti, ačkoliv i dnešní doba přináší více či méně jiné společenské a sociální problémy.

4. Životní cesta Virginie Woolf

Virginia Woolf je považována za výraznou osobnost literatury britského modernismu přesahující svým významem hranice anglické literatury přelomu devatenáctého a dvacátého století. Proslavila se nejen v rámci evropské literatury svými unikátními díly, nýbrž se především stala symbolickou postavou feministického hnutí. Následující část se zaměřuje na životní události autorky, které zásadně ovlivnily její osobnost a formovaly myšlenky, odrážející se v její literární tvorbě.

Virginia Woolf, původním jménem Adeline Virginia Stephen, se narodila v Londýně roku 1882 do vzdělané, vlivné a zámožné viktoriánské rodiny. Byla vychovávána s několika vlastními i nevlastními sourozenci, avšak soužití s tak početnou rodinou nebylo zcela harmonické⁴⁴. Woolf i v pozdějším věku nepřítis srdečně vzpomínala na domov v Hyde Park Gate, který se jí jevil „natolik přeplněný výjevy rodinného života, které byly groteskní, komické i tragické; vášnivými city mládí, revolty, zoufalství, omamného pocitu štěstí, a jindy nesmírné nudy“. (Harris, 2013, s. 16)

Virginia Woolf nesouhlasila se vzorem patriarchální rodiny, který ženám přisuzoval druhořadé postavení. Autorka sama zažívala tento model ve své rodině a jeho vliv a dopad na utváření vlastního vývoje. Kupříkladu strýc James Fitzjames Stephen byl toho názoru, že manželství není o rovnocennosti dvou lidí, nýbrž o vztahu nadřízeného a podřízeného. Ze strýcova spisu *Svoboda, rovnost, bratrství* vyplývá, že žena se musí podřídit svému manželovi a bezpodmínečně ho poslouchat⁴⁵. Nicméně nebyl jediný z Virginiiny rodiny takto smýšlející.

Otec Sir Leslie Stephen byl pro Virginii Woolf typickým představitelem rodinných viktoriánských hodnot. Zasloužil se o dceřino vědomé popírání veškerých jím

⁴⁴ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*. s. 15

⁴⁵ HILSKÝ, Martin. *Modernisté*. s. 187

vyznávaných hodnot a zároveň významně ovlivnil její etické cítění⁴⁶. Pro otce rodina představovala „absolutní hodnotu, která nepodléhá proměnlivosti času a historie“ (Hilský, 2017, s. 185), a s tímto názorem týkající se rodinných vztahů se Woolf nikdy neztotožnila. Sir Leslie Stephen psal ve své podkrovní pracovní knize, díky které se výrazně prosadil a zajistil finanční jistotu své rodině. Věnoval se projektu *Národní biografický slovník*, ve kterém zaznamenával životy významných osobností Velké Británie. Navzdory jeho životní filozofii měla Woolf s otcovou pomocí na rozdíl od jiných žen té doby možnost přístupu nejen k otcovým knihám, ale i ke světoznámým dílům, což nebylo ve viktoriánské společnosti běžným zvykem⁴⁷.

Matka Virginie Woolf Julia Stephen smýšlela o pozici žen ve společnosti konzervativním způsobem. Své dcery si představovala v roli milující matky a manželky, které se věnují především péči o rodinu a domácnost. Zastávala nekompromisní názor proti volebnímu právu žen a z tohoto důvodu považovala vzdělání dívek za zbytečné. Kvůli tomuto sdílenému názoru autorčiny rodičů se dcerám nedostalo náležitému vzdělání, byť by jim ho otec dokázal finančně umožnit. Nicméně i přesto touha se prosadit a stát nezávislou spisovatelkou u Woolf neutuchala⁴⁸.

Brzká smrt obou rodičů a jejího bratra ovlivnila spisovatelčino mládí nejen z duševního hlediska. Woolf trpěla psychickými problémy a své rozporuplné pocity svěřovala osobním deníkům. Po prvním nervovém zhroucení se pokusila o sebevraždu. Duševním problémům nepřispěl ani sexuální nátlak a zneužívání ze strany nevlastních sourozenců. Patrně i z tohoto hlediska nacházela duševní souznění ve vztahu se ženou⁴⁹.

Vyhlízejíc lepší zítřky se Woolf přestěhovala se svou sestrou Vanessou a bratrem Adrianem do londýnské čtvrti Bloomsbury⁵⁰. V tomto novém domově se po čase začali pravidelně scházet intelektuálové a umělci, kteří společně vytvořili Skupinu Bloomsbury, později charakterizovanou jako „významné, třebaže v nejednom ohledu kontroverzní, umělecké a intelektuální sdružení anglického modernismu“ (Hilský, 2017, s. 183) Tato skupina a její vyznávané hodnoty měly výrazný vliv na literární díla a názorové smýšlení Virginie Woolf.

⁴⁶ HILSKÝ, Martin. *Modernisté*, s. 182

⁴⁷ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 20

⁴⁸ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 22

⁴⁹ BARRETT, E., CRAMER, P. *Virginia Woolf: lesbian readings.*, s. 89

⁵⁰ OATES-INDRUCHOVÁ, Libora. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. s. 40

Zprvu Skupinu Bloomsbury reprezentovala Virginie, Adrian a Vanessa Stephenovi, nicméně záhy se k nim připojili i další; Clive Bell, Maynard Keynes, Lytton Strachey, Duncan Grant, Roger Fry a Virginiin budoucí manžel Leonard Woolf.⁵¹

Členy Skupiny Bloomsbury nestmelovalo pouze přátelství, ale především kolektivní nesouhlas vůči hodnotám, tradicím a představám ve viktoriánské společnosti. Zpochybňovali společenské konvence a neostýchali se hovořit o společenských tématech, která byla ve viktoriánské společnosti zapovězená. Odmítali ideu o představě ženy v domácnosti a její nulové zastoupení ve společnosti. Skupina Bloomsbury se pokoušela o pospolitost založenou na nezávislosti a samostatnosti osob. Velký přínos Skupiny Bloomsbury představovalo povědomí o změně, především o vývoji lidských, zvláště pak rodinných vztahů. Ve svém eseji Pan Bennett a Paní Brownová Woolf oslavovala zhroucení patriarchálních hodnot: „veškeré lidské vztahy se posunuly: vztah mezi pány a služebnictvem, manželi a manželkami, rodiči a dětmi. a když se lidské vztahy mění, mění se zároveň s nimi i náboženství, chování, politika a literatura.“ (Woolf, 2000, s. 174) Pro Skupinu Bloomsbury byla kritika viktoriánského modelu rodiny a proměna rodinných vztahů zásadní. Řídila se značně odlišnými etickými hodnotami než rodina viktoriánská, nicméně zároveň ctíla význam rodiny a její domácí zázemí.⁵²

Virginia Woolf se provdala za člena Skupiny Bloomsbury Leonarda Woolfa, který nejen podporoval manželčinu spisovatelskou kariéru, ale také její názory a postoj k patriarchálnímu pojetí rodiny a postavení žen ve společnosti. Po svatbě si opatřili ruční tiskařský stroj a založili nakladatelství Hogarth Press, které umožňovalo publikovat i mnoha avantgardním a modernistickým literátům svá díla⁵³. Nakladatelství s úspěchem vydávalo knihy nejen samotné Woolf, nýbrž také známého autora T.S. Eliota. Manžel Leonard byl Virginiin velkou oporou i v období dlouhotrvající duševní nemoci, která ji i přesto dohnala ke spáchání sebevraždy v řece Ouse.

⁵¹ HILSKÝ, Martin. *Modernisté*, s. 183

⁵² REID, Panthea. „Virginia Woolf“.

⁵³ HILSKÝ, Martin. *Modernisté*, s. 193

5. Odraz životních postojů v díle Virginie Woolf

Virginia Woolf proslula svojí tvorbou především jako autorka románů. Její romány se soustřeďují zejména na existenciální bytí, kritiku viktoriánské společnosti a podřízené postavení žen v patriarchálním systému. Woolf ostentativně poukazuje na předpojatost v rozdílech mezi pohlavími ku prospěchu mužů. „Prózy, eseje, dopisy, deníky Virginie Woolf jsou svědectvím úporného tvůrčího zápasu, bolestného a tragického údělu moderního umělce, který příliš intenzivně prožil prázdnotu a nicotu světa a každodenního bytí.“ (Hilský, 2017, s. 205)

Virginia Woolf odráží své umění ve svých dílech použitím techniky proudu vědomí. Technika proudu vědomí se odlišuje od tradičního vypravěčského postupu a nepodřizuje se pravidlům narativů jako je děj, charakterizace a chronologie. Tímto způsobem uniká tradiční struktuře románu a zaměřuje se na samotné postavy než na vyprávění příběhu. Virginia ve svých dílech prostřednictvím této techniky propojuje minulost a přítomnost a pokouší se proniknout do mysli svých postav a zachytit jejich skutečné myšlenky⁵⁴.

Již od dětství si Woolf zapisovala své nejnítěrnější pocity a prožitky do osobních deníků. Staly se pro ni způsobem, jak se postavit obávané pomíjivosti života. Při pomýšlení na nezaznamenané vytrácející se dny zažívala pocit zapomnění⁵⁵. „Snaží se prostřednictvím umělecké tvorby objevit smysl a řád v chaotické skutečnosti, překonat pomíjivost času.“ (Hilský, 2017, s. 205)

První zveřejněná povídka Virginie Woolf je krátká próza s názvem *Skvrna na zdi* (*The Mark on the Wall*), zahrnující rozdílné pojetí dosud využívaného literárního způsobu provedení. Neočekávaným námětem pro tuto povídku byla skvrna na zdi vlastního pokoje, která bezděčně upoutala autorčinu pozornost. Woolf opominula realitu a bez přemýšlení o vzniku a původu skvrny, využila svoji představivost k vytvoření prózy vymykající se dosavadním zvyklostem stavby literárního díla⁵⁶. „Pro anglickou literaturu bylo skutečně velikým štěstím, že onu skvrnu viděla právě Virginia Woolfová, a ne někdo jiný. Kdyby ji byl spatřil například Arnold Bennet, s největší pravděpodobností by o ní žádnou povídku nenapsal. Hned by totiž věděl, že ona skvrna

⁵⁴ BEZIRCILIOGLU, Sinem. The rhythm in the corridors of Virginia Woolf's mind, s.772

⁵⁵ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 70

⁵⁶ HILSKÝ, Martin. *Modernisté*, s. 175

na zdi není žádná skvrna či dírka po hřebíku nebo něco podobného, ale hlemýžď.“ (Hilský, 2017, s. 175)

Virginia Woolf se věnovala psaní již od raného mládí, nicméně svůj první román *Plavba (The Voyage Out)* vydala ve svých třiceti tří letech. Původně spisovatelka zamýšlela publikovat své dílo již dříve, avšak v tomto období Woolf ovlivnila dvě blízká úmrtí v rodině a opakující se deprese, což ji přivedlo k dalšímu pokusu o sebevraždu. Vlastní život a skutečné osoby z jejího života se projevily v konceptu románu. Woolf se pokouší pohlédnout do ženské psychiky a oslovit oblast, jako je ženská sexualita, o níž se dosud v literatuře nehovořilo⁵⁷.

Dalším významným dílem je *Jákobův pokoj (Jacob's room)*. Román nahlíží na celoživotní vývoj mladého muže Jákoba a jeho prostřednictvím Woolf kritizuje patriarchální systém a způsoby, kterými se společnost snažila vytvářet kulturu a literární tradice. Poukazuje na nerovnosti ve vzdělání mezi mladými muži a ženami⁵⁸. Odlišně od předchozího díla zde experimentuje s technikou proudu vědomí, kterou následně využívala ve svých románech⁵⁹.

Paní Dallowayová (Mrs Dalloway) je experimentální román pojednávající o ženě z vyšších vrstev pořádající společenskou sešlost. Woolf využitím metody proudu vědomí a prostřednictvím kontrastních ženských osob upozorňuje na tíživou roli žen ve společnosti. V románu se také objevuje kritika konceptu manželství. V románu jsou nezávislé ženy pouze ty neprovdané, poněvadž manželský svazek je založen spíše na ekonomických důvodech než na lásce a náklonnosti, což zapříčiní závislost žen na jejich manželech⁶⁰.

Autobiografický román *K majáku (To the Lighthouse)* představoval pro Virginii stěžejní fázi s vyrovnáním se s její osobní a literární minulostí v podobě důrazu na hlavní postavy a jejich vztahovou komunikaci.⁶¹ Dvě hlavní smyšlené postavy představují Woolf a její matku. Virginiina matka zastupuje tradiční viktoriánskou ženu, která přijímá patriarchální rodinné hodnoty, zatímco Woolf těmito hodnotami opovrhne a hledá nezávislost⁶². V románu je vyobrazen Virginiin vztah k oběma rodičům.

⁵⁷ GAY, de Jane. *Virginia Woolf's novels and the literary past*. s. 41

⁵⁸ GAY, de Jane. *Virginia Woolf's novels and the literary past*. s. 69

⁵⁹ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 82

⁶⁰ BLÁTOVÁ, Regina. *Feminism in the work of Virginia Woolf*

⁶¹ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 101

⁶² GAY, de Jane. *Virginia Woolf's novels and the literary past*. s. 129

Napsáním tohoto románu a znázorněním rodičů do fiktivních postav, pozměnila Virginia svůj vztah k minulosti⁶³.

Román *Orlando* lze považovat za humorný ve srovnání s vážnějšími Virginiinými romány. Kniha pojednává o mladém šlechtici jménem Orlando, jehož život se fiktivně prolíná napříč stoletími. Uprostřed románu se záhadně promění v ženu a prožívá vyčerpávající ústrky vůči ženskému pohlaví. Orlandovy mužské charakterové vlastnosti zůstávají nezměněny, nicméně i on po čase pocítí všudypřítomnou diskriminaci žen. Autorka klade otázku společenského vjemu určitých vlastností ryze ženských, přestože Woolf osobnost člověka považuje za spojení obou pohlaví. Na otázku androgynní mysli posléze navazuje ve svém dalším díle. Je patrné, že podstatou románu *Orlando* je kritika patriarchálních předpokladů a výsměch konvenčním pravidlům společnosti.⁶⁴

Virginia Woolf se proslavila především svými romány, nicméně autorka vynikala i v psaní esejů. Ve svém eseji *Tři Guineje (Three Guineas)* nahlíží na společenské problémy a vnímá nedostatky v sociálním chování tehdejší populace. Esej pojednává o navrhnutí hluboké strukturální změny v uspořádání společnosti, vzdělanosti žen a ekonomické nezávislosti. Autorka se zabývá hrozbou války a pokládá si otázku, jakou úlohu plní v této situaci žena⁶⁵.

6. Feminismus v díle *Vlastní pokoj*

„Proč muži pijí víno a ženy vodu? Proč je jedno pohlaví tak zámožné a druhé tak chudé? Jaký vliv má chudoba na literaturu? Jaké podmínky jsou nezbytné pro vznik uměleckého díla?“ (Woolf, 2020, s. 238)

Tímto citátem je uváděna následující část vymezující stěžejní myšlenky a názory, které Woolf zastávala spolu s aspekty feminismu v eseji *Vlastní pokoj*.

Virginií Woolf stále více znepokojovala mužská vyhraněnost k ženskému talentu. Série přednášek na téma „Ženy a literatura“, prezentována na dvou anglických dívčích kolejích univerzity Cambridge roku 1928, vyústila v knižní esej s názvem *Vlastní pokoj*⁶⁶. Virginia zamýšlela připravit se na svoji přednášku připomenutím si eseje

⁶³ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 101

⁶⁴ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 112

⁶⁵ HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*, s. 153

⁶⁶ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 216-217

Charlese Lamba. Z toho důvodu zamířila do knihovny, avšak byla ihned zastavena větou: „Dámy mají do knihovny povolen přístup pouze v doprovodu profesora koleje či po předložení doporučujícího dopisu.“ (Woolf, 2020, s. 221)

Popisuje a pojednává o společenském popírání práva a svobody žen v myšlení a vyjadřování. Promlouvá o potřebě ženy být materiálně zabezpečená a mít vlastní pokoj pro svou uměleckou tvorbu. Zřetelně argumentuje o důležitosti materiálního pohodlí a odděleného prostoru, který ženě umožňuje soustředění své energie na intelektuální tvůrčí práci. Virginia Woolf neobviňuje absenci ženské beletrie v historii z nedostatku talentu, avšak z jejich chudoby a nepříliš příležitostí. Autorka míní, že nerovné příležitosti pro ženy negativně ovlivňují celou společnost.

6.1. Prostor pro tvůrčí činnost

Stěžejní téma díla *Vlastní pokoj* objasňuje samotný název eseje, který vyvstává z domněnky, že pakliže žena dychtí po tom stát se spisovatelkou, vlastní pokoj pro svou tvorbu je pro ni klíčovým aspektem. Žena potřebuje soukromí poskytující klid pro své myšlenky. Nicméně v té době mohly ženy jen stěží vlastnit osobní prostor, který by jim umožnil realizovat idey pro svá literární díla a kdy s vlastním zázemím přichází i materiální pohodlí. Je těžké psát literární dílo, je-li vám zima a někdo vás neustále vyrušuje v soustředění. „Především mít vlastní pokoj, nemluvě o pokoji klidném či zvukotěsném, nepřipadalo v úvahu, pokud její rodiče nebyli výjimečně bohatí anebo velmi urození.“ (Woolf, 2020, s. 262) Poskytl-li otec dívce určitý obnos peněz, postačil pouze na ošacení, avšak na vlastní bydlení nebylo nazbyt⁶⁷.

Virginia Woolf prostřednictvím metafory „vlastního pokoje“ naznačuje čtenářům jeden z faktů, že žena vyžaduje v domě vlastní místnost pro osobní tvorbu. Ženám by měla být poskytnuta možnost se odebrat do soukromého pokoje, kde mohou popustit uzdu svým fantaziím a vnořit se bez rušivých elementů do svých myšlenek.

⁶⁷ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 262

6.2. Finanční situace

„Profesoři, učitelé, sociologové, duchovní, romanopisci, esejisté, žurnalisté, muži zcela bez kvalifikace vyjma té, že nebyli ženami, hnali jak kořist mou prostou a samotinkou otázku – Proč jsou ženy chudé?“ (Woolf, 2020, s. 240)

Vyjma vlastního prostoru jsou peníze dalším stěžejním faktorem, přispívajícím k ženskému psaní nebo umělecké tvorbě. Tato složitá doba však ženám materiální zabezpečení z mnoha důvodů neumožňovala. Virginia Woolf zastává názor, že finanční nezávislost je pro spisovatelku mimořádně důležitá a výrazně ovlivňuje její předpoklad umělecké tvorby. Je si vědoma majetkového rozdílu mezi mužem a ženou. Samotná autorka zdědí po rodinné příbuzné stálý příjem velké částky peněz a uvědomuje si výhody, které jí tento obnos přináší. „Žádná moc na světě mi nemůže odejmout mých pět set liber. Strava, dům a šatstvo jsou navždy mé. Nepřestává tedy pouze úsilí a dřina, ale též nenávisť a zatrpklost. Nemusím žádného muže nenávidět – nemůže mi ublížit. Nemusím žádnému muži lichotit – nemůže mi nic dát.“ (Woolf, 2020, s. 250) Do té doby si Woolf vydělávala na živobytí maličkostmi. Předčítání starým dámám, reportáže pro tisk, vyrábění umělých květin a vyučování v mateřských školkách představovalo ústřední profese přístupné ženám před rokem 1918. Woolf popisuje nepřetržitou dřinu, odpovědnost a úsilí z toho mála peněz⁶⁸. „Tetina závěť mi skutečně odhalila oblohu a namísto obrovité a působivé mužské postavy, kterou mi Milton radil navždy obdivovat, jsem získala pohled na otevřené nebe.“ (Woolf, 2020, s. 251)

Virginia Woolf argumentuje, že zásadním údělem žen bylo postarat se o rodinu a z tohoto prostého důvodu neměly možnosti dostatečného výdělků, aby se mohly osamostatnit. „Při pomyslení na všechny ty ženy, co pracují celá léta, s obtížemi shromáždí dva tisíce liber a s vypětím sil dají dohromady třicet tisíc, jsme vykřikly popvržením nad trestuhodnou chudobou našeho pohlaví. Co dělaly naše matky, že nám nemohly odkázat žádné jmění?“ (Woolf, 2020, s. 234)

„Kdyby se paní Setonová a její matka a matka její matky bývaly naučily onomu velkému umění, jak vydělávat peníze, a odkázaly svůj majetek (jako jejich otcové a předtím jejich dědové) na založení stipendií a čestných pozvání, cen a profesur

⁶⁸ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 249

vyhrazených jejich vlastnímu pohlaví, mohly jsme tady nahoře se vším pohodlím o samotě povečeřet nějakého opeřence a láhev vína; mohly jsme bez neúměrné důvěřivosti doufat v příjemný a úctyhodný život strávený pod ochranou některé z velkoryse oceňovaných profesí. Mohly jsme provádět výzkum či psát, v údivu procházet pozoruhodnými místy Země, v zamyšlení usednout na schody Parthenonu anebo odcházet v deset do úřadu a spokojeně se vracet v půl páté, abychom napsaly pár veršů.“ (Woolf, 2020, s.235) Woolf v citovaném úryvku přemítá, že pokud by se ženám dostalo možnosti získávání výdělků, mohly by se stát finančně svobodné. Směly by využít své jmění na vysněné vzdělání, znamenité večere, uznávanou profesi, putování po světě, zkrátka vést přívětivý a bezstarostný život.

Virginia Woolf poznamenává, že ženám bylo zákonem povoleno vlastnit majetek až po roce 1880. Po všechna předchozí staletí jim byl větší obnos peněz upírán, poněvadž peníze vydělané ženami patřily jejich manželům. Jinak řečeno výdělky žen utráceli manželé, tudíž byla pochopitelná i nezaujatost žen v obstarávání financí. Woolf argumentuje, že není pochyb o tom, že se jejich matkám záležitosti podstatně vymknuly kontrole. „Ani halíř nešlo utratit za „pohodlí“ - za koroptve a víno, pedely a trávník, knihy a doutníky, knihovny a volný čas. Jediné, co dokázaly, bylo vybudovat na holé zemi holé zdi.“ (Woolf, 2020, s. 236)

Woolf zmiňuje profesora literatury Sira Arthura Quiller-Couche, který vyvrací tvrzení, že poetický génus nepohlíží na chudobu. Velcí básníci si totiž opatřili prostředky nutné k nejlepšímu vzdělání, jaké Anglie nabízela⁶⁹. Tvrdí, že je tvrdou realitou fakt, že kdyby nebyli zámožní, nedokázali by napsat svá velká díla, poněvadž v té době neměl chudý básník sebemenší šanci na úspěch. Woolf cituje profesora: „Věřte mi, ale ve skutečnosti chudé dítě v Anglii nemá větší naděje, než měl syn athénskému otroka, že se osvobodí a získá onu intelektuální volnost, z níž se rodí velká díla.“ (Woolf, 2020, s. 314)

Woolf tímto citovaným tvrzením profesora konstatuje, že chudému básníkovi se nedostalo příležitosti věhlasu, poněvadž intelektuální volnost je podmíněna hmotnými věcmi, prostředky a poezie je podmíněna intelektuální svobodou. Tím se Virginia Woolf utvrzuje, že ženy neměly žádné východisko věnovat se poezii na úrovni. Avšak

⁶⁹ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 313

také díky odvaze neznámých bezejmenných žen z minulosti se této nespravedlnosti dostalo zadostiučinění.

6.3. Androgynní mysl

Virginia Woolf předesílá, že vlastní prostor a finanční zázemí představují zásadní hledisko pro ženskou tvůrčí činnost. Nicméně se dostává k otázce, zda se k dosažení dokonalé literatury také vyžaduje spojení mysli a pohledu obou pohlaví. Představuje si, že v každé osobě jsou dvě síly. V mužském mozku převažuje nad ženou muž, kdežto v ženské hlavě je v převaze žena. Nicméně nezbytností spisovatele pro kvalitní literární tvorbu je také vyrovnaná androgynní mysl. Virginia Woolf odkazuje na myšlenku Williama Coleridgeho o androgynní mysli. „Právě když dochází k tomuto splynutí, je duch plně oplodněn a využívá všech svých schopností.“ (Woolf, 2020, s. 305)

Virginia Woolf pojala svoji androgynní osobnost jako úžasnou osobu souznící v mužských i ženských rysech, eliminující odlišnosti genderových statusů. Předpokládá, že každá mysl má mužskou i ženskou stránku a dokonalý spisovatel by měl být schopen mezi těmito dvěma myslmi balancovat k dosažení jejich harmonického splynutí.

Androgynní mysl je důležitá pro spisovatele obecně, nicméně zvláště u ženských spisovatelek je androgynní mysl významným aspektem v jejich tvorbě. Ženy by měly sebevědomě pomýšlet o skutečnosti, že mohou konkurovat mužům v kulturním světě a zrovna tak se stát spisovatelkami věhlasných kvalit jako mužští autoři. Přesvědčení o jejich totožných schopnostech a víra v sebe může ženy motivovat k podání stejně dobrých výkonů, ne-li lepších.

Woolf poukazuje na další důležitý moment postavení umělce ve společenských kruzích. Umělec by neměl vždy brát zřetel na názor společnosti vůči jeho osobnosti, ale mít schopnost vytěsnit negativní ohlasy a povznést se nad nimi. Přesto Virginia podotýká, že přehnaná obava, jak na něj společnost nahlíží, náleží k lidskému naturelu. „Literatura je poseta ruinami těch, kdo se nesmírně zaobírali míněnímí druhých.“ (Woolf, 2020, s. 266)

Woolf vzpomíná, že například toto oproštění od přizpůsobení se společenským názorům se podařilo Shakespearovi. Neměl potřebu odporovat, protestovat, křivdit nebo utápět se ve smutku či trápení. I z tohoto důvodu se může zdát, že svou poezii tvoří bez

těžkostí. „Pokud se kdy lidskému tvoru zdařilo vyjádřit své dílo dokonale, pak to byl Shakespeare. Pokud kdy nějaká mysl byla bez příměšků, bez zábran, byla to Shakespearova mysl.“ (Woolf, 2020, s. 267)

6.4. Možnosti seberealizace

„Je věčnou záhadou, proč žádná žena nenapsala z celé té jedinečné literatury ani slovo, když přitom každý muž byl podle všeho mocen stvořit píseň nebo sonet.“ (Woolf, 2020, s. 252)

Virginia Woolf nahlíží do minulosti a pozastavuje se nad nepatrným množstvím dostupných údajů o ženské tvorbě v literárních dějinách. Nejsou známy žádné informace o ženách ze středních a nižších vrstev. Klade si otázku, zda by důvodem absence ženské literární tradice mohl být nedostatek talentu, gramotnosti nebo podřadné postavení ženy ve společnosti spojené s nedostatkem peněz.

V této souvislosti se autorka zmiňuje i o ženách alžbětinského období. V literární historii o nich nedohledala žádné podrobné informace natož literární dílo, a přesto si nemyslí, že by to bylo nedostatkem talentu. Tradičně vychovávané ženy nedisponovaly jistými vlastnostmi, které by jim umožňovaly vystoupit z běžných řad natolik, aby upoutaly historikův zájem, jakkoliv je zvěčnit v literatuře. Dochovalo se pouze pár dopisů, ze kterých lze jen těžko s jistotou odvodit, co vše bylo příčinou jejich nedostatečného zastoupení v literatuře tohoto období. Tyto ženy nezaznamenávaly své životopisy a jen ve vzácných případech prožitky svěřovaly deníkům. Neoponechaly sobě poezii a divadelní hry, díky kterým bychom mohli nahlédnout do jejich života a mysli⁷⁰. „Zahanbující mi připadá to, že se o ženách ví až od osmnáctého století. Táži se zde, proč ženy v alžbětinské době nepsaly básně, a nejsem si jista, jakou měly výchovu – jestli je naučili číst – jestli měly vlastní pokoj – kolik žen mělo děti ve věku nižším než jednadvacet let – stručně řečeno, co dělaly od osmi ráno do osmi večer.“ (Woolf, 2020, s. 256)

První větší zmínky o ženách se objevují až od osmnáctého století. Dle podotknutí v knize *Between Women* si byla Virginia Woolf vědoma existence mnoha autobiografií, biografií, deníků a dopisů psané ženami poskytující zprávy o jejich každodenní činnosti.

⁷⁰ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 255

Nelze však opomenout, že argumenty Woolf byly nejen o dostupnosti písemností, nýbrž o způsobu historické privilegovanosti mužů a přehlížení zkušenosti žen. I když v knihovnách mohlo být k dispozici o životě žen nespočet informací, nebyly vyhledávané a upíraly se spíše na témata významnějšího charakteru.⁷¹

Woolf popisuje svůj úhel pohledu na zaujatost vůči ženám pomocí tragického fiktivního příběhu, který lze považovat za ukázkou mnoha autorek literární historie po mnoho let. Spisovatelka představuje Judith, sestru Williama Shakespeara, nadanou dívku toužící poznat svět a uplatnit svůj talent v literatuře a divadle. Judith neměla šanci studovat, poněvadž její povinnosti spočívaly v domácnosti rodiny. Judith utíká před domluveným sňatkem, po cestě potkává cizince a po zjištění těhotenství se rozhodne vzít si život. Virginia Woolf tímto smyšleným příběhem naznačuje, co by se mohlo stát ženě obdařené talentem pro psaní literatury v šestnáctém století. „Žít v Londýně šestnáctého století na volné noze by pro ženu, jež psala básně a dramata, znamenalo nervový stres a dilema, které ji snadno mohly zabít. I kdyby přežila, každé její slovo by bylo pokroucené a znetvořené, vycházejíc z přepjaté a chorobné imaginace.“ (Woolf, 2020, s. 260)

Virginia Woolf konstatuje, že i kdyby se toto příkoří ženám podařilo překonat, jejich díla by pravděpodobně zůstala anonymní, poněvadž byly stále ovládané nastolenými konvencemi a názory, že prezence a úspěch v očích veřejnosti je v případě žen zavrženíhodná. Virginia zmiňuje příkladem z devatenáctého století Currer Bell, George Elliot a George Sand, které neměly dost odvahy publikovat svá díla vlastním jménem, nýbrž pod pseudonymem⁷².

Autorka se konkrétními příběhy žen přibližuje k devatenáctému století. Jako první Virginia Woolf představuje lady Winchilsea, šlechtičnu narozenou v sedmnáctém století, jenž je dnes známá pod jménem Anne Finch. Mohlo by se předpokládat, že vznešená dáma s titulem využije svou relativní volnost a pohodlí k publikování díla pod svým jménem, avšak její mysl byla ovládaná obavou z reakce veřejnosti a rozrušena záští a smutkem. Rozličná díla šlechtičny zaznamenávají její povědomí o sociální a politické situaci té doby⁷³. Pomýšlí o mužích v nenávisti a obavách, poněvadž jejich

⁷¹ MARCUS, Sharon. *Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England.*, s.33

⁷² WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 260

⁷³ Foundation, Poetry. *Countess of Winchilsea Anne Finch*

moc pro ni znamená překážku ve vysněné literární kariéře. Její rozhořčení odráží ve své básni⁷⁴.

„Ó běda, když se žena chytne pera!
Vždyť jaká pýcha v tomto hříchu žít! –
jak mohla by svou vinu odčinit! –
snad – tvrdí oni – spletla si, kým je,
ať na piáno hraje, maluje,
ať shání boty, sukně, látky, šminky –
ale číst? – PSÁT? – co je to za novinky?
Tím vadne krása! Tím se vyčerpáte!
Přece – tvrdí – vlastní obor máte!
(A co je to Pravé Ženské Umění?)

Služebnému domu tupé vedení.) (Woolf, 2020, s. 268)

Je věčná škoda, že žena nepochybně básnický nadaná, avšak uzavřená v parku mezi knihami, píšící pouze pro své potěšení, měla mysl zaslepenou trpkostí a hněvem. „Její nadání zarostlo plevelem a spoutalo je trní. Nemělo šanci ukázat se ve své jemnosti a jedinečnosti.“ (Woolf, 2020, s. 270)

Virginia Woolf uvádí další literárně nadanou ženu ze středních vrstev, která byla donucena manželovou smrtí pracovat za identických podmínek jako muži a vydělávat si na živobytí tvrdou prací. Nicméně Aphra Behn ukázala, že i ženy dokážou vydělávat peníze psaním. Autorka ji zdůrazňuje jako motivační příklad ženám spisovatelkám, poněvadž i přes společenské předsudky se jí podařilo prokázat schopnost vydělku literaturou. Tím se otevřely neutuchající možnosti i ženám, které se naskytly v životní a finanční tísní. „Bez těchto předchůdkyň by Jane Austenová a sestry Brontëovi a George Eliot nemohly psát o nic více, než by Shakespeare mohl psát bez Marlowa anebo Marlowe bez Chaucera.“ (Woolf, 2020, s. 274) Postupem času si ženy mohly začít přivydělávat překládáním nebo psaním románů a tím tak došlo k důležité změně

⁷⁴ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 268

v historii⁷⁵. „Ke konci osmnáctého století tak došlo ke změně, kterou bych – kdybych přepisovala historii – popsala podrobněji jako než křížové výpravy i válku růží a pokládala ji za důležitější. Žena ze středních vrstev začala psát“ (Woolf, 2020, s. 274)

Virginia Woolf se posouvá do devatenáctého století, kde již ženy publikovaly převážně romány a pokládá si otázku, zdali existuje spojitost mezi těmito slavnými jmény: George Eliot, Jane Austen a sestry Brontëovi. Zajímá se, jestli je tato souvislost spojena s tím, že se narodily do rodin ze středních vrstev vlastníci pouze jeden obývací pokoj. Zmíněné spisovatelky byly vskutku povinny psát ve společné místnosti, a kvůli nepřetržitému vyrušování jim nebylo psaní básní či dramát umožněno, neboť vyžadují větší koncentraci⁷⁶. „Když se proto žena ze středních vrstev začala věnovat psaní, přirozeně psala romány, i když se jeví jako poměrně jasné, že dvě ze čtyř uvedených slavných žen nebyly svou povahou romanopiskyně“. (Woolf, 2020, s. 276)

Woolf zároveň uvažuje nad tím, jak obtížné pro ženy muselo být odchýlit se od veškeré kritiky v patriarchální společnosti. Vyzdvihuje Jane Austen a Emily Brontë, které nedopustily, aby jejich tvorba byla ovlivněna nepřetržitými ústrky a zastrahováním. „Ze všech stovek žen, které tehdy psaly romány, se pouze ony zcela povznesly nad neustálá napomenutí věčného učitele – piš toto, myslí si tamto. Jen ony ohluchly k tomu vytrvalému hlasu.“ (Woolf, 2020, s. 284)

Woolf se hlouběji věnuje románu *Pýcha a předsudek*. Považuje za obdivuhodné, že se Jane Austen nepodvolila společenskému kodexu a žádné situace jejímu dílu neuškodily. Navzdory tomu, že autorka trpěla omezujícími okolnostmi a postrádala volnost, v románu nejsou žádné náznaky zášti, obav, zahořklosti či nesouhlasu. Život, který žila, byl v naprostém souladu s jejím nadáním⁷⁷.

Spisovatelka polemizuje nad citovaným úryvkem Charlotte Brontë z knihy *Jana Eyrová*. V očích Virginie Woolf, byla Charlotte Brontë obdařena větším talentem, avšak doplatila na neakceptování svého tehdejšího údělu v porovnání s Jane Austen. Její příběh neplyne volně a návaznost děje je přerušována. Podmínky jí neumožňovaly rozvinout svůj potenciál, vezmeme-li v úvahu, že psala knihy ve sdíleném obývacím

⁷⁵ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 273

⁷⁶ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 275

⁷⁷ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 277

pokoji. Lze se domnívat, pakliže by Charlotte nebyl odpírán styk s lidmi a cestování po světě, přineslo by to prospěch jejímu géniu⁷⁸. „Je jasné, že v pasážích *Jany Eyrové* se s integritou romanopiskyně Charlotty Brontëové sváříl hněv. Opustila příběh, jemuž měla náležet veškerá její oddanost, a léčila si nějaký soukromý smutek. Vzpomněla si, že jí je odpírána zkušenost, která jí náleží – že je nucena stagnovat na faře a štěpovat punčochy, zatímco ona chtěla volně putovat po světě“ (Woolf, 2020, s. 282)

Virginia Woolf upozorňuje na skutečnost, že v reálném životě mají hodnoty mužů podstatně výraznější nadvládu než hodnoty žen. Toto smýšlení se neodvratně odráží i v literatuře a kritici k němu neobjektivně přistupují. Pokládají knihu za důležitou, jestliže se zaobírá válečnou tematikou. Pokud se kniha zabývá pocity ženy, je považována za zbytečnou. Struktura románu devatenáctého století psaná ženou byla „vystavěna myslí mírně strhávanou z přímé cesty a nucenou měnit svou jasnou vizi jakožto ústupek vnější autoritě.“ (Woolf, 2020, s. 283)

Virginia Woolf vyzdvihuje rozmach ženského psaní devatenáctého století. Knihovny nejsou již naplněny pouze literárními díly mužů, ale také básněmi, historickými díly, životopisy či odbornými knihami psané ženami.⁷⁹

Autorka touží najít odpověď, zda se ženská tvorba stává opravdovým uměním. Namátkově si vybírá vůbec první román Mary Carmichaelové.⁸⁰ Slova, která Virginii Woolf potvrdila nesmírnou změnu v literatuře, zněla: „Chloe měla Olivii ráda“ (Woolf, 2020, s. 290). Woolf tuto větu prezentuje záměrně nejednoznačným způsobem a nedefinuje lesbickou lásku přímo, nýbrž naznačuje problém nedostatku znalostí o vztazích mezi ženami, v jehož nápravu Woolf doufala⁸¹. Virginia sama vnímala, že ženy mohou jejímu srdci porozumět lépe než muži, nicméně takové smýšlení, stejně jako její důvěrný vztah s Ritou Sackville-Westovou, by viktoriánská společnost nepřijala. Woolf si uvědomuje, že v literatuře doposud ženy vystupovaly takřka bez výjimky po boku muže, a z tohoto hlediska pokládá dílo Carmichaelové za pokrokové.⁸² Další změnou je skutečnost, že věčnou starost žen o domácnost nahradily i jiné zájmy. V případě Chloe a

⁷⁸ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 272

⁷⁹ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 287

⁸⁰ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 288

⁸¹ MARCUS, Sharon. *Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England.*, s. 259

⁸² WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 290

Olivie to bylo zařízení společné laboratoře.⁸³ „Pokud tedy Chloe má Olivii ráda a zařídily si společnou laboratoř, pokud Mary Carmichaelová umí psát, pokud má vlastní pokoj a pokud má svých pět set ročně, pak myslím, že došlo k čemusi velmi důležitému.“ (Woolf, 2020, s. 292) Woolf tvrdí, že ztvárnění vzájemné náklonnosti a důvěry žen, „zažehne pochodeň v té rozlehlé síni, kam ještě nikdo nevstoupil.“ (Woolf, 2020, s. 294) V tomto ohledu literatura psaná ženami rozhodně oponuje mnoha dílům mužů, kteří se při popisu vztahů mezi ženami zaměřují na rivalitu v oblasti sexuálních vztahů a zrady.

Autorka komentuje, že ačkoliv Mary Carmichaelová postrádala ojedinelost jejích velkých předchůdkyň, měla určité přednosti, které ženám ještě před několika lety scházely. Muži pro ni již nepředstavovali „nepřátelskou stranu, nemusela už marnit čas a táhnout proti nim“. (Woolf, 2020, s. 300). Virginia Woolf míní, že se Mary Carmichaelové i přes nedostatek volnosti, peněz a času podařilo vyrovnat s nelehkým předsudkem. „Psala jako žena, avšak jako žena, která zapoměla, že je ženou, takže její stránky oplývaly onou zvláštní sexualitou, která se dostavuje jen tehdy, když si pohlaví přestává uvědomovat samo sebe.“ (Woolf, 2020, s. 300)

6.5. Obraz ženy v očích muže

Materiální strádání představovalo pro ženy velké nesnáze. Co ale povyšování, ponižování a potlačování emocí žen ze strany mužů? Tato otázka se prolíná napříč celým esejem.

Virginia Woolf příkladem cituje pana Oscara Browninga z Cambridge, jehož zvyklostí bylo mezi svými studentkami na univerzitě prohlašovat: „bez ohledu na udělené známky je i nejlepší žena intelektuálně podřízena nejhoršímu muži“. (Woolf, 2020, s. 263) A nebyl tu jen pan Browning, ale i další, kteří tvrdili, že „bytostním základem ženina bytí je podpora ze strany muže a služba muži“ (Woolf, 2020, s. 264). Je zřejmé, že i veřejností uznávaní muži takto o ženách smýšlející, zastávali většinový názor společnosti o postavení žen této doby.

Nicméně i v dějinách se u mužů vyskytovaly názorové rozdíly ohledně žen. Muži polemizovali o jejich duševních vlastnostech a schopnostech vzdělání, ne vždy se jejich

⁸³ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 291

mínění ohledně vzdělavatelnosti žen shodovalo. „Napoleon se domníval, že toho nejsou schopny. Dr. Johnson věřil v pravý opak. Mají duše, nebo nemají duše? Někteří divoši tvrdí, že nemají. Jiní naopak prohlašují, že ženy jsou napůl božské, a proto je uctívají. Jedni mudrci si myslí, že ženy jsou myšlenkově velké, druzí zas, že mají hlubší vědomí. Goethe je ctil, Mussolini jimi opovrhuje.“ (Woolf, 2020, s. 242) Virginia Woolf pronáší, že natolik protichůdné názory postrádají racionální podstatu. „Kamkoliv se člověk podívá, muži si něco mysleli o ženách a mysleli si každý něco jiného. Nemá to hlavu ani patu.“ (Woolf, 2020, s. 242)

Již od počátku časů postavy žen imponovaly ve všech dílech básníků. V mužském literárním světě byly ženy jejich inspirací a představovaly velké téma, ačkoliv nahlížení na ženu prostřednictvím literárního díla se v mnoha případech odlišovalo od skutečnosti. Woolf argumentuje, že ženy jako Kleopatra, Clarissa, Anna Kareninová nebo lady Macbeth se jeví jako osoby nesmírně důležité. Nepostrádaly osobnost a charakter, nicméně takto byly ženy vykreslovány pouze v literatuře. „Ve sféře imaginace má svrchovaný význam, ale v praxi je naprosto nepodstatná. Básnictvím proniká od první do poslední stránky, leč do dějin takřka nezasáhla. V literatuře ovládá životy králů a dobyvatelů a ve skutečnosti otročila každému hošíkovi, jehož rodiče jí vnutili prsten. Z jejích úst někdy vycházejí nejpamětihodnější slova, nejhlubší myšlenky literatury, zatímco v reálném životě obvykle neuměla číst, neovládala pravopis a byla majetkem svého manžela.“ (Woolf, 2020, s. 254)

„Ženy po celá staletí sloužily jako zrcadla prokazující kouzelnou a lahodící schopnost odrážet postavu muže ve dvojnásobné velikosti.“ (Woolf, 2020, s. 247) Woolf argumentuje, že žena hraje v životě muže roli zrcadla. Pohled do zrcadla je pro muže nepostradatelný, protože posiluje jejich sebevědomí, sílu a životaschopnost. Pokud jej muži odejmeme, ztratí tím sebejistotu. Tento jev částečně ozřejmuje neklid projevující se u mužů, když je žena negativně hodnotí. Kritika od žen v mužích přivodí výraznější rozhorlení nežli od mužů. V momentě, kdy se žena vyjadřuje pravdivě, figura muže se v zrcadle zmenšuje. Realisticky se v muži odráží nejistota ze ztráty osobního pocitu svojí velikosti a hodnoty, rovnoprávností ženy muž přeneseně ztrácí svůj odraz v zrcadle⁸⁴.

⁸⁴ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 248

Virginia Woolf komentuje, že ještě ani v devatenáctém století se ženy příliš nepodporovali v umělecké tvorbě. Zmiňuje, že v této době bylo vědomí pohlavnosti velmi vypjaté. Důkazem toho je hojný počet knih psaných muži o ženách. Kampaň sufražetek bojující za ženská práva patrně vzbudila v mužích potřebu po sebepotvrzení a přinutila je, aby kladli výraznější důraz na své vlastní pohlaví⁸⁵. Muži ve svých dílech stvrzují vlastní nadřazenost a protestují proti rovnoprávnosti druhého pohlaví. Spisovatelka předesílá, že alžbětinská literatura by byla jiného vzezření, pokud by ženské hnutí vzniklo a prosadilo se již v šestnáctém století, a ne v devatenáctém⁸⁶.

V tomto období by se mohla uplatnit autorčina již zmíněná teorie o androgynní mysli, poněvadž muži používají při psaní převážně mužskou část mozku. Díla spisovatelů zvučných jmen pak nevyužívají možný potenciál se dostat k ženám a jejich emocím, poněvadž jejich díla vyzdvihují mužský svět s hodnotami, které ženy nevyznávají a neopěvují. „Faktem je, že pan Galsworthy a pan Kipling v sobě nemají jedinou jiskérku ženy.“ (Woolf, 2020, s. 309)

Virginia Woolf upozorňuje na fakt, že je i z periodického tisku značně evidentní, kdo vládne společnosti. On, jedině, on. „I nejběžnější návštěvník této planety, uvažovala jsem, který by se dostal k těmto novinám, by si musel povšimnout, že v Anglii panuje patriarchát. Každý, kdo je při smyslech, musí vycítit nadvládu profesora. Jeho je moc a peníze a vliv.“ (Woolf, 2020, s. 245)

Každá dívka si mohla přečíst maskulinní mínění, že od žen nelze intelektuálně nic očekávat. Taková četba musela postihnout její vitalitu a poznamenat její dílo. Dívčin duch musel být ochablý neustálou nutností vzdorovat urážkám, poučováním a napomínáním. Pokud umělec toužil po osvobození svého díla, musel se oprostít od bariér ve své mysli. „Vždy musela protestovat, překonávat to tvrzení – tohle nesvedeš, toho nejsi schopna.“ (Woolf, 2020, s. 264)

Kritika adresovaná ženským spisovatelkám v devatenáctém století již pozbývala výrazného vlivu, poněvadž se už v literárním světě začínaly prosazovat uznávané autorky románů. Bohužel toto v jiných uměleckých oborech jako je malířství či hudba neplatilo. Ženy, které své pocity odrážely na malířském plátně nebo v hudbě, byly stále

⁸⁵ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 305

⁸⁶ WOOLF, Virginia, *Vlastní pokoj*. Přeložila Martin POKORNÝ, Stanislava POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ., s. 307

nedoceny. Virginia Woolf přibližuje takové smýšlení o hudbě knižním citátem: „Ženské skládání je, jako když se pes prochází po zadních. Jde mu to špatně, ale člověka překvapuje, že to vůbec svede.“ (Woolf, 2020, s. 264)

Woolf filozofuje nad otázkou, zda muži netrvají tak důrazně nad svojí nadvládou, poněvadž myšlenkou nadřazenosti patrně získávají sebedůvěru. „Proto má pro patriarchu, jenž musí dobývat, musí vládnout, nesmírný význam pocit, že velké množství lidí, dokonce polovina lidského plemene, je oproti němu od přírody podřadná.“ (Woolf, 2020, s. 247)

Autorka upozorňuje na skutečnost, že v reálném životě mají hodnoty mužů podstatně výraznější nadvládu než hodnoty žen. Tato představa se neodvratně odráží i v literatuře. Kritici mají neobjektivním přístupem tendenci v případě bezpochyby hodnotného díla přisuzovat jeho kvalitu jakémukoliv blízkému muži v rodině či okolí než samotné autorce. Pokládají knihu za důležitou, jestliže se zabývá válečnou tematikou. Pokud se kniha zabývá pocity ženy, je považována za zbytečnou. Struktura románu devatenáctého století psaná ženou byla „vystavěna myslí mírně strhávanou z přímé cesty a nucenou měnit svou jasnou vizi jakožto ústupek vnější autoritě.“ (Woolf, 2020, s. 283)

7. Poslání díla *Vlastní pokoj*

Posláním Virginie Woolf v díle *Vlastní pokoj* bylo povzbuzení žen nechat se vést vlastním srdcem a úsudkem, aniž by je ovlivňovalo vnější prostředí. Apeluje na ženy, aby nepodlehly ústrkům mužů a nedovolily mužské nadvládě ovládnout jejich mysl. Autorka vysvětluje, že je osudnou chybou mít při psaní zastíněnou mysl druhým pohlavím. Nabádá k otevřené mysli, vnitřnímu klidu a smíření, z čehož plyne nezbytná volnost k tvůrčí činnosti. Je třeba oprostít se od negativní odezvy společnosti. „Slyším sebe samu říkat, že víc než cokoli jiného je důležité být sám sebou. Neobírejte se sny o ovlivňování druhých, řekla bych, kdybych věděla, jak to pronést vzletně. Přemýšlejte o věcech, tak jak jsou.“ (Woolf, 2020, s. 317)

Virginia Woolf vyzývá ženy k snění, k cestování po světě a k rozjímaní o knihách. Shrne-li se, aby žitím získaly nadhled a zkušenosti, které mohou zúročit v umělecké tvorbě. Oslovuje ženy, aby se neostýchaly vyjádřit svoje smýšlení na jakémkoliv, byť kontroverzní téma v literární dílech, poněvadž psáním projeví své odhodlání a

svobodnou mysl. Rozhodnutí pro jakýkoliv námět, ať se jedná o rozličnou beletrii, dobrodružné příběhy, cestopisy či filozofické spisy, je přínosem osobním, ale i společenským. Povzbuzuje ženy k psaní reálií jejich skutečného života dle vlastních úvah se zapojením ženského mínění a cítění. Je úctyhodné zachovat myšlenky žen tak, jak plynou, aniž by byly jakkoliv podvědomě ovlivněny a zkresleny mužským úsudkem.

Virginia Woolf se obrací na ženy s posláním, že i ženy jsou schopné dosáhnout rovnocenných úspěchů jako muži. „Bylo by opovážlivé víc, než si troufám, naznačovat studentkám těch slavných škol, ať přepíšou historii.“ (Woolf, 2020, s. 256)

8. Závěr

Postavení žen v období vlády britské panovnice Viktorie v devatenáctém století bylo ovlivňováno názory tradiční konzervativní společnosti. Viktoriánské období přinášelo ženám nespočet restrikcí a nedostatek práv a možností. Jejich předpokládaná povinnost byla nastolena k respektu nastaveného společenského systému a přijetí tradičního patriarchálního pojetí rodinného života. Ženy musely odolávat útlaku ze stran mužů a čelit předsudkům bez možnosti jakéhokoliv osobního rozvoje. Důvodem strastí byla finanční závislost, nerovnoprávné majetkové poměry a uplatnění na trhu práce, ale i odpírání volebního práva a rovnocenného vzdělání. Jen odvážné ženy se pokusily čelit ustálenému pohledu na svět z mužské perspektivy, projevit náznaky emancipace, pokrokové myšlenky a odlišné názory jak v běžném životě, tak prostřednictvím sebevyjádření v literární tvorbě

Literární činnost devatenáctého století byla převážně mužskou záležitostí. Zastoupení žen v literatuře bylo nepatrné, poněvadž prosadit se v kulturním světě bylo bez poskytnutí příležitostí obtížné. Ženské psaní se vymykalo tehdejšímu pohledu na smysluplnou činnost žen, za kterou se považovala pouze péče o domácnost, rodinu. Literární díla autorek, byla předem odsouzena k záporným reakcím. Přesto některé ženy projevily kuráž vyjádřit literaturou své nezávislé, svobodné myšlenky a touhy po spravedlivějším životě i přes všechny restriktce, byť v některých případech byly nuceny svá díla vydávat pod mužskými pseudonimy.

S odhodlaností sobě vlastní se oprostily od společenských předsudků a pokoušely se projevit v tvůrčí činnosti a zaujmout postoj proti dominantnímu postavení mužů v kulturní oblasti. Bojovaly proti nespravedlnosti, i když věděly, že tím riskují svoji čest a pověst, a to nejen v očích mužů, ale často i žen samotných, pohlížejících na náznaky feminismu odmítavě a s despektem.

Mary Wollstonecraft se snažila vyjádřit protest proti očekávané roli ženy ve společnosti svým nekonvenčním způsobem žití, který nebyl v souladu s tehdejšími společenskými kodexy. Svým revolučním myšlením bojovala za rovnoprávnost mužů a žen. Tato revolta se odráží v jejím významném feministickém literárním díle *Obrana práv žen*, které vyvolalo rozporuplné reakce.

Toto dílo je se svojí kritikou patriarchální společnosti pokládáno za zvrat v dějinách feminismu i literatury žen. Knihou atakovala muže upírající ženám vzdělání, svobodu myšlení a svojí nadřazeností utvrzující si tak svoje společenské postavení a mužnost. Kritikou nešetřila ani ženy tolerující své méněcenné postavení bez jakéhokoli zapříčinění se o změnu, ženy spokojené se svým údělem.

Jane Austen svoje názory nevyjadřovala stejně tak radikálním způsobem jako Mary Wollstonecraft, nýbrž dvojsmyslně a s lehkým nadhledem. Neformulovala své protesty jasně a přímo, nýbrž je stylizovala skrytě nebo oklikou, poněvadž zveřejnit feministickou ideu přímo kritizující patriarchát bylo odvážné, avšak téměř nemožné.

Austen ve svém dodnes uznávaném románu *Pýcha a předsudek* kritizuje ženy za lhostejnost ke vzdělání a osobnímu růstu a považuje za nedůstojné jejich přístup k finanční závislosti na manželích. Je si vědoma ženské inteligence a schopností, podřadné postavení žen je pro ni neoprávněné. Autorka se navzdory konvencím neprovdala a jako svobodná žena si vydělávala na živobytí psaním románů. Svůj postoj a přesvědčení Austen vtiskla do románové hrdinky Elizabeth. Z románu vyplývá rčení, že každý je svého štěstí strůjcem. Hlavní hrdinka Elizabeth odmítá sňatek s mužem pouze z finančních pohnutek a volí si muže, jehož skutečně miluje a ctí.

Charlotte Brontë byla také součástí na tehdejší poměry velice pokrokového ženského smýšlení poukazující na sociální situaci ve společnosti. Autorčiny feministické názory a potlačované ideály se odráží v románu *Jana Eyrová*, jejímž příběhem se pokouší vyjádřit, že žena ve společenství ovládané muži, by měla usilovat o důstojnost a sebeúctu. Kniha není milostným dramatem, nýbrž vyprávěním o životě hrdinky s pevným charakterem, kterou neovládou osobní pocity takovým způsobem, aby se zaprodala vlastním ideám. Představuje odhodlanou ženu, která s předsevzetím žije svůj příběh bez konvencí a bez diktátu společnosti. Díla Charlotte Brontë a Jane Austen propojují prvky odlišnosti hlavních hrdinek, které se proti všem zvyklostem nechovají podle společenského kodexu. Jejich díla jsou překvapující svojí nadčasovostí a posláním nejen pro novodobou literární tvorbu.

Zrovna tak spisovatelka George Eliot zpochybňovala nastavené pojetí společnosti, inklinovala k feministickým otázkám volajících po reformě stávajícího systému a podporovala především vzdělanost žen. Feministické prvky odráží v knize *Middlemarch*. Postava Dorothey, stejně jako George Eliot, je svojí nezávislostí,

vzdělaností a zájmem o literaturu velmi odlišná od tradičních žen. Spojovalo je nezávislé rozhodování v oblasti vztahů a tím se vymykaly sociálním zvyklostem. V tomto románu s feministickým podtextem je nicméně nesouhlas prezentován mírnějším způsobem.

Velmi významnou představitelkou navazující na literární tvorbu těchto výše zmiňovaných spisovatelek, jejichž odhodlanost mohla být vzorem a inspirací, byla Virginia Woolf.

Autorka pocházela z vlivné viktoriánské rodiny, nicméně její původ nebyl zárukou šťastného bytí. Napříč životem prožívala vzestupy a pády zapříčiněné rodinnými tragédiemi, jež se podepsaly na jejím duševním zdraví. Její vlastní životní zkušenosti ji utvrzovaly v nesouhlasu s patriarchálním systémem. Uvědomovala si útrapy žen, jejichž hlavní úlohou byla péče o rodinu bez možnosti seberealizace. Tento náhled na společenský kodex v souladu sdílela se skupinou intelektuálů Bloomsbury. Členy skupiny spojovalo názorové smýšlení a sdílení totožných hodnot a tradic. Zpochybňovali společenské konvence a odmítali ideu o představě ženy v domácnosti. Tyto myšlenky a přesvědčení s feministickým významem a podtextem přenášela do svých literárních děl.

Autorčina tvorba se soustřeďuje zejména na existenciální bytí, kritiku patriarchálního systému a podřadné postavení žen ve viktoriánském období. Ostentativně poukazuje na předpojatost v rozdílech mezi pohlavími ku prospěchu mužů.

Klíčovým dílem otevírající otázky feminizmu je esej *Vlastní pokoj*, ve kterém zvětšila tehdejší realitu života žen plnou ústrků. Do eseje vnášela přeneseným významem myšlenky a názory s feministickými prvky s použitím obrazného vyjádření. Prostřednictvím metafory „vlastního pokoje“ nastiňuje potřebu žen nejen v materiální oblasti, ale i duševní rovnováhy. Nejedná se doslovně pouze o potřebu fyzického vlastnictví pokoje, ale toto sousloví obrazně použila k vyjádření mnoha svých myšlenek a postřehů. Nejvíce citovaný aforismus „každá žena, chce-li psát, musí mít finanční prostředky a vlastní pokoj“ obsahuje základní potřebu ženy mít k dispozici vlastní místnost k zachování soukromí a finanční svobodu pro svoji uměleckou tvůrčí činnost, chce-li dosáhnout úspěchu srovnatelného s mužským protějškem. Argumentuje, že s pravidelným přínosem peněz by ženy mohly dosáhnout seberealizace na vyšší úrovni. Podstatnou metaforu „pokoje“ významově zaujímá nerovnost pohlaví, která zapříčiňuje

všechny z toho vyplývající problémy žen v patriarchální společnosti. Právě nadvláda mužů souvisela s negativním pohledem žen vůči jejich pohlaví.

Virginia Woolf předjímá, že androgynní mysl, to jest duševní splynutí mužského a ženského elementu myšlení, směřuje k dosažení dokonalého literární díla. Zapojí-li žena mužskou složku mysli, získá tak sebevědomí, odvahu a mužské ego, není tak nucena podvědomě se přizpůsobit očekávání společnosti. Prostor „pokoje“ v tomto případě znamenal oproštění se od svého pohlaví a vpuštění mysli druhého pohlaví do svých myšlenkových pochodů k dosažení vzájemné harmonické rovnováhy.

Virginia Woolf polemizuje o nepatrném zastoupení ženských autorek v historii literatury, jehož důvodem nebyla absence talentu, nýbrž nedostatek příležitostí. Metaforou „vlastního pokoje“ obrazně nastiňuje problém nedostatečného „prostoru“, myšleny omezené podmínky a příležitosti žen k podílení se na literární činnosti v dějinách kultury.

Metaforou „vlastní pokoj“ přeneseně vystihuje problém společnosti. Nahlíží na život žen z různých úhlů, nicméně vždy sleduje okolnosti svobody a otázku nezávislosti každého jednotlivce.

Virginia Woolf, ikona feministické literatury, byla živoucím důkazem odhodlání postavit se předsudkům a vyjádřit svůj nekonvenční názor v době patriarchálního systému. Měla jasnou představu ohledně postavení žen ve viktoriánské společnosti. Svými názory vyvolává otázky ohledně genderových rolí a rozbíjí stereotyp, že pouze muži mohou být důležitými autory. Šíří feministickou myšlenku, že žena nepatří jen do domácnosti, nýbrž je schopna zvládnout nastolené výzvy. Virginia Woolf se touto myšlenkou sama řídila a stala se významnou spisovatelkou ve světě literatury mužů. Svoji činností, coby feministka, spisovatelka, esejistka a novinářka zvýšila sebevědomí mnoha žen dvacátého století a čtenáře přitahuje dosud. Autorka vlastní díla používala k upozornění na sociální nerovnosti a jako inspiraci pro ženy, aby se neostýchaly prosadit se ve světě mužů.

9. Použitá literatura

- ABRAMS, Lynn. *Zrození moderní ženy: Evropa 1789-1918*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-060-8.
- AUSTEN, Jane. *Anna Elliotová*. Přeložil Eva RUXOVÁ. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN 80-7106-023-2.
- AUSTEN, Jane. *Pride and prejudice*. Reissued. Oxford: Oxford University Press, 2008. Oxford world's classics. ISBN 0-19-280238-0.
- CRAIG, Hardin. *Dějiny anglické literatury II*. Přeložil Eliška HORNÁTOVÁ, přeložil Jaroslav HORNÁT. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1963.
- HARRIS, Alexandra. *Virginia Woolf*. Přeložila Kateřina HILSKÁ. Praha: Argo, 2013. ISBN 978-80-257-1010-4
- HILSKÝ, Martin. *Modernisté*. Praha: Argo, 2017. Specula. ISBN 978-80-257-2193-3.
- BRONTË, Charlotte. *Jana Eyrová*. Mladá fronta, 1973. ISBN: 23-050-73
- KALNICKÁ, Zdeňka. *Filozofie a feminizmus*. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2010. Spis OU. ISBN 978-80-7368-856-1.
- MARCUS, Sharon. *Between Women: Friendship, Desire, and Marriage in Victorian England*. Princeton University Press, 2007.
- MORRIS, Pam. *Literatura a feminizmus*. Přeložil SIEDLOCZEK Marian, KAMENICKÁ Renata, Brno: Host, 2000. ISBN: 80-86055-90-6
- NELSON, Claudia. *Family Ties in Victorian England, (Victorian Life and Times)*. US: Praeger Publishers, 2007.
- OATES-INDRUCHOVÁ, Libora. *Dívčí válka s ideologií: klasické texty angloamerického feministického myšlení*. Přeložil Hana HÁJKOVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 1998. Studijní texty [Sociologické nakladatelství]. ISBN 80-85850-67-2.
- STŘÍBRNÝ, Zdeněk. *Dějiny anglické literatury 2*. Praha: Academia, 1987. ISBN: 21-030-87/01

WOLLSTONECRAFT, Mary. *Obrana práv žen*. Přeložila HOLMOVÁ Anna, Praha: Nákladem Jana Laichtera, 1904

WOOLF, Virginia, *Jak to vidí současník*, Přeložil JÍLOVCOVÁ-FIELDOVÁ Ivana, One Woman Press, 2000. ISBN 80-902443-5-1

WOOLF, Virginia, *Tři Guineje/Vlastní pokoj*. Přeložila POKORNÝ Martin, POŠUSTOVÁ-MENŠÍKOVÁ Stanislava. One Woman Press, 2020. ISBN 978-80-86356-64-8

Internetové zdroje

BARRETT, E., CRAMER, P. *Virginia Woolf: lesbian readings*. New York: New York University Press., 1997, <<https://books.google.cz/books?id=unsLgyzeagAC>> [cit. 15.3. 2023]

BEZIRCILIOGLU, Sinem. *The rhythm in the corridors of Virginia Woolf's mind*. Procedia – Social and Behavioral Sciences. Volume 1. Issue1. 2009. pages 771-775. <<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042809001402>> [cit. 9.4. 2023]

BLATOVÁ, Regina. Orlando: *Feminism in the work of Virginia Woolf* [online]. Brno, 2018 [cit. 2023-04-08]. Dostupné z: <<https://is.muni.cz/th/auxvu/>>. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Jiří ŠALAMOUN. [cit. 8.4. 2023]

BLIND, Mathilde. *George Eliot*. 1883. London: W.H. Allen and Co., <<https://purl.dlib.indiana.edu/iudl/vwwp/VAB7067>> [cit. 8.4. 2023]

BROWN, LLOYD W. "Jane Austen and the Feminist Tradition." *Nineteenth-Century Fiction*, vol. 28, no. 3, 1973, pp. 321–38. JSTOR, <<https://doi.org/10.2307/2933003>>. Accessed 28 Feb. 2023. [cit. 28.2. 2023]

CALIENDO, Emily. "Visibility for Women in the Works of George Eliot and Virginia Woolf." *Inquiries Journal/Student Pulse* 6.04 (2014). <<http://www.inquiriesjournal.com/articles/892/visibility-for-women-in-the-works-of-george-eliot-and-virginia-woolf>> [cit. 26.3. 2023]

ELIOT, George, "Silly Novels by Lady Novelists," *George Eliot Archive*, accessed April 14, 2023, <<https://georgeeliotarchive.org/items/show/101>>[cit. 14.4. 2023]

Foundation, Poetry. *Countess of Winchilsea Anne Finch*, 2023, <www.poetryfoundation.org/poets/anne-finch. >[cit. 3.5. 2023]

GAO, H. (2013). Reflection on feminism in jane eyre. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(6), 926-931. doi: <<https://doi.org/10.4304/tpls.3.6.926-931>> <<http://www.academypublication.com/issues/past/tpls/vol03/06/08.pdf>> [cit. 20.2. 2023]

GILBERT, Sandra M., Gubar, Susan. *The Norton Anthology of Literature by Women*. New York: W.W. Norton, 1985.

HAVELKOVÁ, H. *První a druhá vlna feminismu: podobnosti a rozdíly*. In *Abc feminismu*. Brno: Nesehnutí, 2004. ISBN: 80-903228-3-2
<https://is.muni.cz/el/fss/jaro2009/SPP457/um/8146081/Havelkova_Prvni_a_druha_vlna_feminismu.pdf> [cit. 10.2. 2023]

JANE DE GAY. (2006). *Virginia Woolf's novels and the literary past*. Edinburgh: Edinburgh Univ. Press. <
[file:///C:/Users/Kate%20C5%99ina/Downloads/Jane%20de%20Gay%20-%20Virginia%20Woolfs%20Novels%20and%20the%20Literary%20Past-Edinburgh%20University%20Press%20\(2006\)%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Kate%20C5%99ina/Downloads/Jane%20de%20Gay%20-%20Virginia%20Woolfs%20Novels%20and%20the%20Literary%20Past-Edinburgh%20University%20Press%20(2006)%20(2).pdf)> [cit. 5.4. 2023]

LOWES, Melissa. "Charlotte Brontë: A Modern Woman." *Victorian Web*, 15 February 2008. Web. <<https://victorianweb.org/authors/bronte/cbronte/lowes1.html>> [cit. 15.2. 2023]

LYNN, ABRAHAM. "History - Ideals of Womanhood in Victorian Britain." BBC, BBC,
<www.bbc.co.uk/history/trail/victorian_britain/women_home/ideals_womanhood_01.shtml> [cit. 10.2. 2023]

"*Study Of Feminism In Middlemarch English Literature Essay*." ukessays.com. 11 2018. UKEssays. 04 2023 <<https://www.ukessays.com/essays/english-literature/study-of-feminism-in-middlemarch-english-literature-essay.php?vref=1>>. [cit. 10.4. 2023]

REID, PANTHEA. "Virginia Woolf". *Encyclopedia Britannica*, 24 Mar. 2023, <<https://www.britannica.com/biography/Virginia-Woolf>>.[cit. 24.3. 2023].

TAYLOR B., BUTLER M., CHANDLER J., *Mary Wollstonecraft and the Feminist Imagination*, Cambridge University Press, 2003, 9780521004176, <<https://books.google.cz/books?id=uqiJiLA5FFcC>> [cit. 9.2. 2023]

10. Summary

The aim of this work is to analyse feminist elements in the selected work *A Room of One's Own*. The essay not only deals with feminist themes of Victorian society, but also covers a wide range of issues in history, such as the impact of social conventions on women's ability to self-realization.

In the first chapter, this bachelor's thesis outlines the complex position of women in Victorian society, where women had their place predetermined. The Victorian era brought countless restrictions and a lack of rights and opportunities to women. The reason for the troubles was financial dependence, unequal property conditions and employment on the labor market, but also the denial of the right to vote and equal education. Women were oppressed in male society and some of them bravely expressed their defiance in literature. Literary activity, however, was predominantly a matter of male. Woman writers as Mary Wollstonecraft, Jane Austen, Charlotte Brontë, and George Eliot hinted at elements of feminism in both radical and subdued ways in their works. With their unconventional way of life, which was not in accordance with the social codes of the time, they tried to express a protest against the expected role of women in society. One could consider them as precursors and inspirations to Virginia Woolf herself.

Virginia Woolf's life path was not ideal, although she came from an influential family. The unfortunate events of her life took a toll on her mental health. She suffered from psychological problems all her life and expressed her contradictory feelings in her books. The author's dissatisfaction with the social system was evident in her books. The author's work focuses mainly on existential being, criticism of the patriarchal system and the inferior position of women in the Victorian period. It ostentatiously points to a gender prejudice against women. With her views, she raises questions about gender roles and breaks the stereotype that only men can be significant authors.

Virginia Woolf became famous for her work primarily as an author of novels. However, the author also excelled in writing essays. A series of lectures on "Women and Literature" presented at two English girls' colleges of Cambridge University. These lectures resulted in a book essay entitled *A Room of One's Own*.

Virginia Woolf brought these ideas through a metaphor in her work *A Room of One's Own*. Through the metaphor of a "room of one's own", it outlines the need for women not only in the material realm, but also the mental balance. A woman needs not only money but also her own place so that she can engage in any activity that benefits her soul without interference.

Virginia Woolf further argues that the androgynous mind, that is, the mental fusion of the male and female elements of thought, leads to the achievement of a perfect literary work. If a woman engages the male component of the mind, she gains self-confidence, courage, and the male ego, so she is not forced to subconsciously conform to society's expectations. The space of "room" in this case meant freeing oneself from one's gender and allowing the mind of the other gender into one's thought processes to achieve mutual harmonious balance.

Virginia Woolf argues about the small representation of women authors in the history of literature, the reason for which was not the absence of talent, but the lack of opportunities. Using the metaphor of a "room of one's own", she metaphorically outlines the problem of insufficient "room"- space, meaning limited conditions and opportunities for women to participate in literary activity in the history of culture.

Virginia Woolf, with the metaphor "room of one's own", metaphorically describes the problem of society of Victorian era. The metaphor is described in many ways; however, it always follows the circumstances of freedom and the question of independence of everyone.

Virginia Woolf, an icon of feminist literature, was living proof of her determination to challenge prejudices and express her unconventional opinion in an age of patriarchal system. She had a clear idea about the position of women in Victorian society. With his views, he raises questions about gender roles and breaks the stereotype that only men can be important authors. It spreads the feminist idea that a woman does not belong only to the household but can handle the challenges presented. Virginia Woolf followed this idea herself and became an important writer in the world of men's literature. With her activities as a feminist, writer, essayist and journalist, she raised the self-esteem of many women of the twentieth century and still attracts readers. The author used her own work to draw attention to social inequalities and as an inspiration for women not to shy away from asserting themselves in a man's world.